

Kasvinterveyden, taimiaineiston ja metsänviljelyaineiston valvonnan raportti 2022

Kasvinterveyden, taimiaineiston ja metsänviljelyaineiston valvonnan raportti 2022

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Päiväys:	16.6.2023
Asianumero:	438/00.01.02.00.01/2023
	Ruokavirasto
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Elintarvikeketjulinja, kasvintuotannon osasto, kasvinterveys- ja lan- noiteyksikkö
Hyväksyjä:	Tuula Mäki-Valkama
Laatija/laatijat:	Ulla Oksanen
Lisätietoja:	

SISÄLLYSLUETTELO

1. KASVINTERVEYS JA TAIMIAINEISTO	3
1.1. Yhteenveto ja arvio valvonnan vaikuttavuuden toteutumisesta.....	3
1.2. Rekisteröidyt toimijat.....	6
1.3. Valvontasuunnitelman toteutuminen, laboratoriomääritykset ja resurssit.....	6
1.4. Kasvien ja kasvituotteiden tuontivalvonta.....	8
1.5. Kasvien ja kasvituotteiden sisämarkkinavalvonta.....	10
1.6. Kasvintuhoojien kartoitukset ja tuotantopaikkavalvonta.....	11
1.7. Kasvipassitoimijoiden omavalvonnan tarkastukset.....	15
1.8. Kasvien ja kasvituotteiden vientivalvonta	16
1.9. ISPM 15 -toimijoiden valvonta.....	18
1.10. Etämyynnin valvonta ja petosten torjunta	19
1.11. Puutarhakasvien taimiaineiston valvonta.....	19
1.12. Korkealaatuisen siemenperunan tuotantoalueen valvonta	20
1.13. Biologisessa torjunnassa käytettävien makroeliöiden ja pölyttäjien valvonta.....	21
1.14. Valvontajärjestelmän arviointi ja kehittäminen	22
2. METSÄNVILJELYAINEISTO	24
2.1. Arvio valvonnan vaikuttavuuden toteutumisesta.....	24
2.2. Valvontasuunnitelman toteutuminen.....	24
2.3. Toiminnan ja tuotteiden säännöstenmukaisuus.....	27
2.3.1. Todetut puutteet ja niiden yleisyys	27
2.3.2. Puutteiden analyysi.....	28
2.4. Auditoinnit ja muu saatu palaute	29
2.5. Ennaltaehkäisevät ja korjaavat toimenpiteet.....	29
2.5.1. Toimijoiden säädösten tuntemisen varmistaminen	29
2.5.2. Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen.....	30
2.5.3. Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet.....	30
2.6. Toiminnan resurssit.....	30
2.7. Muutokset seuraavien vuosien toimintaan	30
LIITE 1: INSPEKTIONER PÅ ÅLAND 2022.....	32
LIITE 2: KOMISSION VASU-RAPORTTIIN TOIMITETTAVAT TIEDOT	33
LIITE 3: MMM:LLE TOIMITETTAVAT MITTARIT JA TUNNUSLUVUT	36

1. KASVINTERVEYS JA TAIMIAINEISTO

1.1. Yhteenveto ja arvio valvonnan vaikuttavuuden toteutumisesta

Kasvinterveyden ja taimiaineiston valvonnan strategisena vaikuttavuustavoitteena on 1) estää vaarallisten kasvintuhoojien leviäminen Suomen kasvintuotantoon ja ympäristöön sekä todettujen esiintymien hävittäminen, 2) parantaa toimijoiden vastuuta tuotteidensa turvallisuudesta ja kestävydestä, 3) lisätä toimijoiden osaamista siten, että he tietävät ja hallitsevat omaan toimintaansa liittyvät riskit ja vaatimukset sekä 4) ennaltaehkäistä petoksia, ja siten mahdollistaa kasvien ja kasvit tuotteiden vienti sekä kotimaisen ruoantuotannon ja metsätalouden kilpailukykyyn paraneminen.

Kasvinterveys- ja taimiaineiston valvontarekistereihin kuului vuonna 2022 noin 5 700 toimijaa. Valvonnasta 25 % suuntautui tuontivalvontaan, 43 % kartoituksiin ja tuotannon valvontaan, 13 % sisämarkkinavalvontaan ja 19 % vientivalvontaan. Valvonnasta 65 % kohdennettiin metsäsektorille, 28 % puutarhasektorille ja 8 % perunasektorille. Yhteensä tehtiin 4 569 tarkastusta ja 5 984 laboratoriotutkimusta. Kasvintuhoojien kartoituksissa painopisteenä oli kasvihuonetuotannon karanteenituhoojat. Valvontasuunnitelman toteumaan (76 %) vaikutti erityisesti venäjänpuun tuonnin loppuminen Ukrainan sotaan liittyvien pakotteiden vuoksi.

Yleisesti ottaen Suomen kasvinterveyden tila pysyi hyvänä, koska uusia kasvintuhoojia ei todettu asettuneen Suomeen pysyvästi. Suomesta löytyi kuitenkin ensimmäistä kertaa tomaatin ruskokurttuvirusta (ToBRFV) kahdelta viljelmältä oireettomista, satoa tuottavista kasveista. Ruskokurttuviruksen löytymiseen vaikutti oleellisesti piilosaastuntanäytteiden ottaminen sekä kartoituksen luotettavuuden nostaminen (91 %/1 %). Perunatuotannosta tehtiin torjuntapäätöksiä kahden vaalearengasmädän ja kahden ankeroisiesiintymän vuoksi. Maahantuonti- ja markkinointikieltoja annettiin myös versopolteen ja elävien hyönteisten tai sukkulamatojen vuoksi. Puun tuonnin loppuminen Venäjältä on vaikuttanut myös maahantuontikieltojen määrän pienentymiseen (Taulukko 1, Kuva 1).

Kasvinterveyslainsäädäntö korostaa toimijoiden omaa vastuuta kasvinterveysriskien hallinnassa. Sekä kasvipasseja myöntävien toimijoiden (91 %) että puuta ISPM 15 -standardin mukaisesti käsittelevien tai käsitellystä puusta puisia pakkausmateriaaleja valmistavien ISPM 15 -toimijoiden (95 %) tarkastukset toteutuivat edellistä vuotta paremmin. Tarkastuksissa annettiin edeltävää vuotta vähemmän huomautuksia (kasvipassitoimijat 23 %, ISPM 15 -toimijat 2 %) mikä vahvistaa käsitystämme siitä, että toimijat haluavat noudattaa säädösten vaatimuksia. Eli huomautusten määrä johtuu tiedonpuutteesta, mikä korjautuu säädösten vaatimusten tuntemisen lisääntyessä.

Toimijoiden, kansalaisten ja sidosryhmien tietämystä lainsäädännön vaatimuksista lisättiin monia viestintäkanavia ja koulutusta käyttäen. Uudet kasvipasseja myöntävät toimijat suorittivat kasvinterveysvastaavan verkkokoulutuksen, joka sisältää kasvipassin käytön, kasvintuhoojien omavalvonnan ja kasvien jäljitettävyyden. Puutarha-alan opiskelijoille yhteistyönä Viher- ja puutarha-alan opettajajyhdistys ry:n sekä Maiju ja Yrjö Rikalan puutarhasäätiön kanssa laadittu oma kasvinterveyden verkkokoulutus julkaistiin vuodenvaihteessa 2021–2022. Toimijoita neuvottiin tarkastuskäyntien yhteydessä ja heille viestittiin kasvinterveysasioista kohdennetuilla uutiskirjeillä, verkkosivuilla, lehtikirjoituksilla, messuilla ja luennoimalla tilaisuuksissa. Kansalaisille viestittiin sosiaalisessa mediassa, verkkosivuilla ja lehtikirjoituksissa erityisesti kasvien ja siementen tilaamiseen liittyvistä vaatimuksista, sekä karanteenituhoojista. Saarnipuiden sijaintitietojen kerryttämiseksi toteutettiin kansalaisille

suunnattu #BongaaSaarni -kampanja, mikä lisäsin saarnihavaintojen määrää ja mahdollisti tuhoajan riskikartan laatimisen kartoituksia varten. Kasvintarkastajille järjestettiin ajankoh-taiskoulutuksen ja kuukausipalavereiden lisäksi koulutukset kasvinterveyslainsäädäntöön sisältyvistä seuraamuksista, peruna-ankeroisen torjuntapäätöksistä, Elmo- ja Traces-järjestelmien käytöstä sekä ISPM 15 -toimijoiden tarkastuksista. Lisäksi aloitettiin uusien tarkastajien verkkokoulutuksen laadinta.

Suomen hyvä kasvinterveyden tila edesauttaa kasvien ja kasvituotteiden vientiä. Vientiä varten myönnettiin 11 410 kasvinterveystodistusta, joista suurin osa puutavaralle. Palaut-teena vientimaista saatiin viisi ilmoitusta (notifikaatio) koskien vientierissä esiintyneitä rikkasiemeniä sekä terveystodistuksen tai ISPM 15 -leiman puuttumista. Venäjän eläinlää-kintä- ja kasvinterveyslaitos tunnusti helmikuussa Ruokaviraston antamien kirjallisten selvitysten perusteella korkealaatuisen siemenperunan tuotantoalueelta 11 tilaa tuhoojavapaaksi tuotantopaikaksi.

Valvonnan vaikuttavuutta ja kohdentamista kehitettiin kartoitusten luottamustason nostamisella, piilosaastutanäytteenotolla, tuhoajan ilmastonsopevuusanalyyseiden laadinnalla sekä akkreditoitujen laboratoriomenetelmien käytöllä (92 %). Lisäksi laadittiin selvitys teknologi-asta, jota voitaisiin hyödyntää tarkastuksissa kasvintuhoojien varhaisen havaitsemisen paran-tamisen kehittämisessä sekä tuhoojatapausten hoitamisessa. Etämyynnin valvonnassa otetiin verkkohakuja varten käyttöön valvontakone ja tehtiin ensimmäinen anonyymi koeosto.

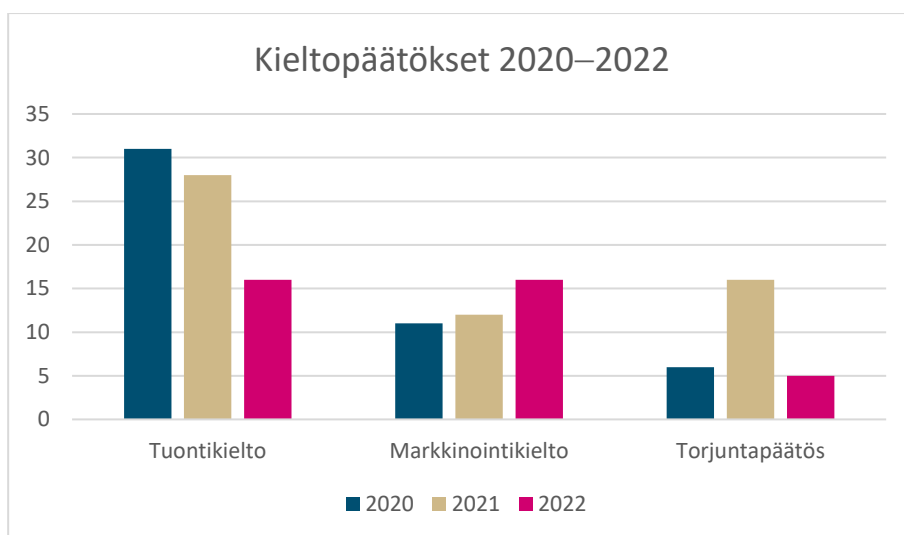
Suomen kasvinterveyden tilaan kohdistuu uhkia globaalin kaupan kasvun, ilmastonmuutok-sen ja säädösmuutoksien myötä. EU:n jäsenmaat notifioivat runsaasti tomaatin ruskokurttu-viruslöydöksiä, jonka vuoksi viruksen runsastumiseen suomalaisessa tuotannossa tulee varautua. Lähimmät saarnenjalosoukkoesiintymät sijaitsevat Pietarissa, minkä vuoksi tuhoo-jan kartoitusta on tehostettu Suomessa. Venäjänpuun tuonnin loputtua on seurattava ja arvi-oitava mahdollisten uusien tuontikanavien kasvinterveydellisiä riskejä. Versopolte siirrettiin lainsäädännössä karanteenituhoojasta laatutuhoojaksi, joten nähtäväksi jää aiheuttaako se ongelmia tuotannossa. Laaditun peruna-ankeroisen kansallisen torjuntaohjelman vaikutta-vuutta tulee seurata. Lisäksi peruna-ankeroistilanne vaatii tarkempaa analyysiä saastuneen peltopinta-alan määrän ja kartoitusten kohdentamisen tarkastelun kautta. Se, ettei tuonti-valvonnassa ole löydetty karanteenikasvintuhoojia useaan vuoteen vaatii tarkempaa analyysiä muun muassa valvontamenettelyitä ja tuontimaiden kasvinterveystilannetta arvioimalla. Suuri osa puutarhatuotannon ammattiviljelyn taimiaineistosta hankitaan muista EU:n jäsenmaista. Esimerkiksi omenan ja mansikan taimet tulevat suoraan tuotantopaikoille lepotilassa, minkä vuoksi niiden sisämarkkinavalvonta on haasteellista. Tältä osin korostuukin toimijoiden taimitilausosaamisen varmistaminen.

Taulukko 1. Annetut eräkohtaiset maahantuonti- ja markkinointikieltopäätökset, sekä torjuntapäätökset. Suluissa on vuoden 2022 aikana annetut uudet torjuntapäätökset.

	Maahantuontikiellot	Markkinointikiellot	Torjuntapäätökset	Alkuperämaat (jos tiedossa)
Puutarhakasvit (avomaa ja kasvihuone)		9	2 (2)	
Tomaatin ruskokurttuvirus			2	
Versopolte		1		FI
PZ kasvipassipuute		5		FI, NL, DE
Kasvipassin käyttöpuute		3		FI
Peruna			232**(4)	
Peruna-ankeroiset			223 (2)	
Koloradonkuoriainen			2 (0)	
Vaalearengasmätä			7 (2)	
Puu ja metsä	13	7		
Puupakkaukset: eläviä sukkulamatoja tai hyönteisiä/toukkia	3	5		US, RU, JP, CN, TW, ES
Puupakkaukset: ISPM 15 puutteet	9	2		US, RU, EG, KZ
Terveystodistus puuttui: puukiulut	1			CN
Muut	3			
Käytetyt koneet: terveystod.puute	3			GB, ID, NO
Taimiaineistolain mukaiset päätökset	0	0	0	
Yhteensä	16	16	234* (6)	

*luku tarkentuu, kun perunatuotannon torjuntapäätösten yhdistäminen saadaan valmiiksi

** Peruna-ankeroisten ja vaalearengasmädän takia annettiin vuonna 2022 yhteensä 4 torjuntapäätöstä, mutta löydökset liittyivät vuoden 2021 kartoitusten tuloksiin.

Kuva 1. Kieltopäätösten määrät (kpl) eri vuosina

1.2. Rekisteröidyt toimijat

Kasvinterveys- ja taimiaineistorekistereihin kuuluvat toimijat, jotka ammattimaisesti tuottavat, markkinoivat, tuovat EU:n ulkopuolelta tai vievät EU:n ulkopuolelle tuotteita, joiden mukana karanteenituhoojat voivat levitä. Vuonna 2022 rekisteriin kuului 5 687 toimijaa, joka on 260 vähemmän kuin edellisenä vuonna (Taulukko 2). Rekisteritiedot tarkentuvat sitä mukaa, kun toimijat käyvät päivittämässä tietonsa sähköisessä Touko-asiointipalvelussa. Tavoitteena on saada Toukoon vuosittain 750 uutta käyttäjää.

Taulukko 2. Rekisteröidyt toimijat 2022 (kpl).

Toimijaryhmä	Yhteensä	Kasvinterveysrekisteri	Taimiaineistorekisteri	Kasvipassin käyttöoikeus	ISPM 15 -merkin käyttöoikeus
Tuojat	590	589	1	2	34
Markkinoijat	969	947	652	73	0
Tuottajat	3 261	3 192	286	244	715
Viejät	824	355	16	16	155
Yhteensä	5 687	5 571	1 011	262	717
	-260	17	-6	-6	-100

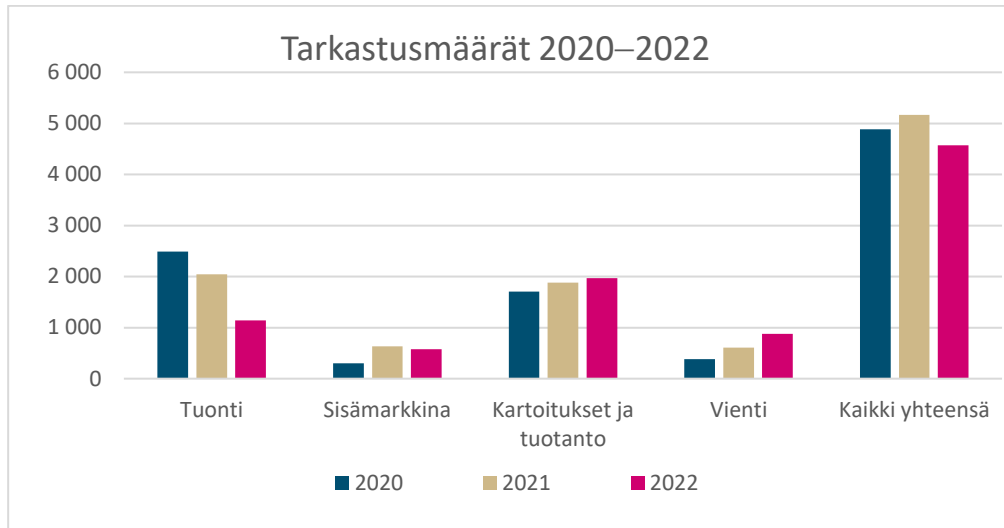
1.3. Valvontasuunnitelman toteutuminen, laboratoriomääritykset ja resurssit

Ruokavirasto, ELY-keskukset ja valtuutetut tarkastajat tekivät yhteensä 4 569 tarkastusta (Taulukko 3). Valvontasuunnitelman määrälliset tarkastustavoitteet toteutuivat kokonaisuutena 76 prosenttisesti. Tarkastusten määrä jäi ennalta arvioidusta eniten tuonnin osalta, josta toteutui vain 58 % arvioidusta tarkastusmäärästä. Tähän vaikutti Venäjän tuonnin vähentyminen Ukrainan sotaan liittyvien pakotteiden vuoksi. Tarkastusmäärät vaihtelevat vuosittain jonkin verran mm. kartoitettavien tuhoajien vuoksi, sekä tuonnin ja viennin määrien mukaan (Kuva 2). Ahvenanmaan maakuntahallitus (Ålands landskapsregering) teki 43 kasvinterveyden tarkastusta, mikä on 65 % enemmän kuin vuonna 2021 (Liite 1). Tarkastusluvut eivät sisällä Tullin tekemiä tuontitarkastuksia.

Taulukko 3. Ruokaviraston, ELY:n ja valtuutettujen vuonna 2022 tekemät tarkastukset (kpl).

	Tuonti	Sisämarkkinat	Kartoitukset ja tuotanto	Vienti ja vientivalmius	Yhteensä	
Puutarhakasvit						
(avomaa ja kasvihuone)	108	271	782	15	1 176	26 %
Peruna	4	35	304	9	352	8 %
Puu ja metsä	1 006	272	885	833	2 996	65 %
Muut	26			19	45	1 %
Yhteensä	1 144	578	1 971	876	4 569	
	25 %	13 %	43 %	19 %		76 %*
Tavoite/arvio	1 987	721	2 099	1 176	5 983	

* Tarkastusten kokonaistoteutumaprosentti

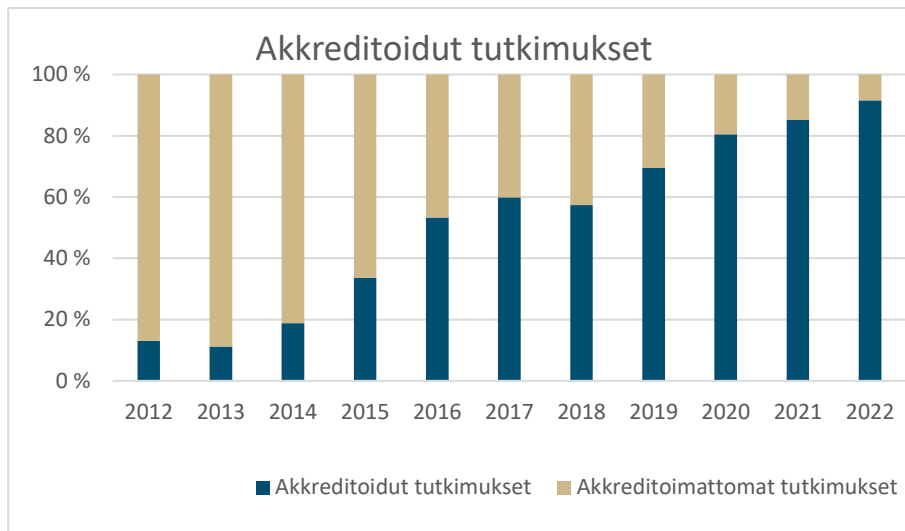

Kuva 2. Ruokaviraston, ELY-keskusten ja valtuutettujen tekemät tarkastukset eri vuosina (kpl)

Tarkastusten yhteydessä otettiin yhteensä 3 590 näytettä, joista Ruokaviraston kasvianalytiikan laboratoriossa tehtiin 5 984 kasvinterveyden tutkimusta (Taulukko 4). Tutkimuksista 92 % tehtiin akkreditoituna (Kuva 3). Näytemäärä oli selvästi edellisvuotta pienempi (901 näytettä), mutta samoista näytteistä tutkittiin useita tuhoojia, jolloin tutkimusten määrä oli samalla tasolla kuin vuonna 2021. Uusien kartoitettavien tuhoojien määrittämistä varten verifioitiin menetelmät useiden tomaatin virusten tutkimiseen sekä *Oculimacula*-sienten seulontaan kauralta. Kasvianalytiikan laboratorio läpäisi FINAS-akkreditointipalvelun uudelleenarvioinnin ja akkreditoinnin piiriin saatiin seitsemän uutta testiä. Tulosten luotettavuutta ja kansainvälistä vertailtavuutta varmennettiin osallistumalla seitsemään kansainväliseen pätevyystestiin.

Taulukko 4. Kasvinterveyden näytemäärät 2022

	Tuontitarkastukset	Sisämarkkina-valvonta	Kartoitukset ja tuotantopaik-kavalvonta	Vienti	Yhteensä	
Puutarhakasvit (avomaa ja kasvihuone)	70	54	644	1	769	21 %
Peruna	0	100	818	0	918	26 %
Puu ja metsä	852	402	573	71	1 898	53 %
Muut	3	1	0	1	5	0,1 %
Näytteet yhteensä	925	557	2 035	73	3 590	
Tutkimukset yhteensä	946	723	4 242	73	5 984	
Näytteiden %-osuus	26 %	16 %	57 %	2 %		

Kuva 3. Akkreditoidusti tehtyjen tutkimusten osuuden kehittyminen

Kasvinterveyden valvontaan käytettiin 3 759 htp Ruokaviraston, ELY-keskusten ja valtuutettujen tarkastajien työaika, mikä on noin 4 htv:tä suunniteltua enemmän (816 htp) (1 htv = 200 htp) (Taulukko 5). ELYjen toteutunut työaika poikkeaa reilusti suunnitellusta. Valvontakauden aikana ei kuitenkaan tehty merkittäviä muutoksia, mikä olisi lisännyt ELYjen käyttämään työaika suunnitelmaan verrattuna. Sekä Ruokaviraston että ELY-keskusten työaikakirjaamiseen käytettäviä koodeja tarkennettiin ja yhtenäistettiin vuodesta 2022 alkaen. Muutos ei ole kuitenkaan korjannut suunnitellun ja toteutuneen työajan suurta eroa, joka on nähtävissä erityisesti ELYjen osalta vuosina 2021 ja 2022. Asia vaatii tarkempaa selvitystä.

Taulukko 5. Valvontaan käytetyn työajan suunniteltu (S) ja toteutunut käyttö (T) (htp) 2020-2022. (Taulukko ei sisällä Tullin käyttämää työaika)

	2020		2021		2022	
	S	T	S	T	S	T
Ruokavirasto	2 201	1 902	2 047	1 903	1 776	1 513
ELY- keskus	1 390	1 095	1 284	2 220	1 239	2 244
Valtuutetut tarkastajat	62	70	11	3	20	2
Yhteensä	3 653	3 067	3 342	4 158	3 035	3 759

1.4.Kasvien ja kasvituotteiden tuontivalvonta

Kasvien ja kasvituotteiden tuontitarkastuksia tehtiin yhteensä 1 144 kpl, joka on 44 % vähemmän kuin edellisvuonna. Määrä vaihtelee vuosittain sen mukaan, paljonko EU:n ulkopuolelta terveystodistuksen vaativia tuotteita tuodaan maahan (Taulukko 6). Osa tuotteista tarkastetaan aina maahantuonnin yhteydessä, osalle on säädetty alempi tarkastusprosentti. Elmojärjestelmän käyttämisestä tuontitarkastusten kirjaamisessa luovuttiin 1.1.2022 alkaen, koska tuontierien ja tuontitarkastusten kirjaamiseen on käytössä Traces-järjestelmä.

Kasvinterveystodistuksen vaativista tuotteista Suomeen on tuotu eniten Venäjältä peräisin olevaa havupuutavaraa. Pakotteiden vuoksi tuontimäärät laskivat voimakkaasti vuonna 2022. Vuoden toisella puoliskolla Venäjältä tuotiin ainoastaan pieniä määriä tehdasvalmisteisia rakennuksia. Erämääräisesti toiseksi suurin tuoteryhmä on tuoreet hedelmät, vihannekset ja kasvikset. Näitä tuotiin vuonna 2022 vähän alle 10 miljoonaa kiloa. Puutarhakasvien

tuontimäärille on tyypillistä suuri vuosittainen vaihtelu. Ammattimaiseen kasvintuotantoon tuodaan mm. kesä- ja ruukkukukkien taimiaineistoa, yrttien taimia, istukassipulia ja marjakasvien taimiaineistoa. Tärkein taimien tuontimaa on Israel, mutta niitä tulee paljon myös Keniasta. Avomaakasvien taimiaineistoa tulee mm. Englannista ja Norjasta. Vuonna 2022 alkoi leikkokukkien tuonti Keniasta. Perunan tuonti EU:n ulkopuolelta on muutamia maita lukuun ottamatta kokonaan kielletty. Vuonna 2022 uudensadon perunaa tuotiin neljä erää Israelista. Suurin osa uudensadon perunoista tulee markkinoille muiden EU-maiden kautta.

Alennettu tarkastusprosentti on säädetty esimerkiksi tietyille hedelmille, vihanneksille ja marjoille, Venäjän Euroopan puoleiselta alueelta tuotavalle havupuutavaralle, tietyille puupakkauksille sekä käytetyille maa- ja metsätalousteknikoille. Niin sanotut muut elävät kasvinosat ja siemenet tarkastetaan 1 %:n tarkastustasolla. Kiinasta, Valko-Venäjältä ja Intiasta tulevaa mm. kivi- ja alumiinitavaran mukana olevaa puista pakkausmateriaalia tarkastettiin 20 % tuoduista eristä, joten säädöksen vaatimuksena oleva vähintään 15 % tarkastustaso saavutettiin. Alennetun tarkastusprosentin tuotteista Venäjän Euroopan puoleisesta osasta tuoduista havupuueristä tarkastettiin 0,97 %. Tarkastustavoitteesta (1 %) jäätii hieman, koska ennen pakotteiden voimaan tuloa lehtikuusierien (100 % tarkastustaso) tuonti kasvoi voimakkaasti ja tarkastukset keskittyivät näihin tuonteihin. Pakotteiden voimaan tultua tuontimäärät olivat niin pienet, ettei vaadittua tarkastustasoa enää saavutettu ennen tuonnin päättymistä. Käytettyjen koneiden osalta vaadittu 10 % tarkastustaso ylittyi selkeästi ollen 23 % (Taulukko 6).

Taulukko 6. Maahantuodut kasvinterveystodistuksen vaativat erät 2022

Tuotetyyppi	Erät (kpl)	Tuontimäärä (kg)	Tarkastettut erät (kpl)
Puutarhakasvit ¹	110	449 723	108
Peruna ²	4	108 000	4
Puu ja metsä ³	23 363	5 078 884 022	1 006
Havupuutavara 1 % RU*	22 481	5 063 651 847	218
Havupuutavara 100 % RU	599	12 923 415	599
Havupuutavara, muut alkuperämaat	18	417 326	16
Lehtipuutavara	86	1 891 434	84
Muut (mm. puutuotteet)	11		10
Puinen pakkausmateriaali CN, IN, BY (15 %) *	168	-	34
Muu puinen pakkausmateriaali ⁴	-	-	45
Muut	638		352
Siemenet ⁵	75	329 876	20
Käytetyt maa- ja metsätalousteknikat ⁶ (10 %) *	26	-	6
Kasvikset ⁷ (Tulli)	537	9 562 002	326
Yhteensä kaikki	24 115		1 470
Yhteensä (Ruokavirasto ja ELY)			1 144

*toteutuneet tarkastusprosentit: 1 % RU puutavara: 0,97 %, 15 % puupakkaus: 20 %, 10 % koneet: 23 %

Alkuperämaat:

1) GB, US, ZA, ID, IL, KE, NO, PE, TH, NO, RU, SG

2) IL

3) CA, RU, NZ, PH, US, CL, UA

4) ZA, CA, US, RU, JP, EG, IL, NZ, KZ

5) CA, CN, CL, CT, CR, MX, MT, TH, UY, GB, GT, IN, NO, NZ, RS, RU, UG, US

6) GB, NO, US, JP, CN

7) CM, BD, TH, PE, BR, RU, EG, IL, CR, MA, MY, IN, CL, ZA, UG

Havaitut puutteet ja niiden analyysi

Kasvien tuontivalvonnassa löydökset olivat hyvin tavanomaisia, yhteensä kiellettiin 16 erän maahantuonti. Näistä valtaosa oli puista pakkausmateriaalia, joista puuttui ISPM 15 merkintä tai löytyi eläviä hyönteisiä tai sukkulamatoja. Puuttuvan terveystodistuksen vuoksi kieltoon meni puukiuluja ja käytettyjä koneita. Karanteenituhoojia ei tuontivalvonnassa löytynyt. Tuonnissa todetut poikkeamat notifioidaan Traces-järjestelmässä tuontimaan viranomaiselle, komissiolle ja EU:n jäsenmaille.

Valvontavuoden aikana tehdyt korjaavat toimenpiteet ja muutokset valvontaan 2023

Venäjän puuntuonnin loputtua metsäteollisuuden kanssa tehtiin yhteistyötä mahdollisten uusien korvaavien tuontien kasvinterveydellisten riskien arvioimiseksi. Kasvinterveydelliset tuontivaatimukset määräytyvät tullinimikkeittäin. Ruokaviraston ja Tullin kesken on vaihdettu tietoa mahdollisista väärinkäytöksistä ilmoitettuihin tullinimikkeisiin liittyen. Kasvien tuontiprosessin osalta laaditaan vuonna 2023 säädöksen (EU) 2019/2125 mukainen seurantaohjelma koskien puisen pakkausmateriaalin tuontia. Ohjelma perustuu Traces-järjestelmästä saataviin pysäytystietoihin, alkuperämaiden tuhoajatilanteeseen sekä tuontimääriin.

1.5. Kasvien ja kasvit tuotteiden sisämarkkinavalvonta

Markkinavalvontaa tehdään EU:n sisämarkkinoilla liikkuville tavaraerille, joihin liittyy riski karanteenituhoojien leviämisestä. Kokonaisuutena sisämarkkinavalvonnan tavoitteesta täyttyi 81 % (Taulukko 7). Puutarhakasvien markkinavalvonta tehtiin suunnitelman mukaisesti. EU:n sisämarkkinoilta tulevaa siemenperunaa tarkastettiin toimijoiden ilmoitusten perusteella ja tarkastusmäärät oli suunniteltu aiempaa riskiperusteisemmin. Puisen pakkausmateriaalin markkinavalvontaa tehtiin arvioitua vähemmän, tavoitteesta täyttyi vain 67 %. Tämä johtuu siitä, että tarkastuksia kohdennettiin hiljattain EU-alueelle tulleisiin pakkausmateriaaleihin.

Taulukko 7. Sisämarkkinavalvonnan tarkastukset 2022

Tarkastustyyppi	Tarkastukset		
	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma
Puutarhakasvit (avomaa ja kasvihuone)	275	271	99 %
Kukkatukut	29	30	103 %
Puutarhatukut ja välittäjät	29	29	100 %
Taimimyymlät	217	212	98 %
Peruna (siemenperuna)	41	35	85 %
Puu ja metsä (puupakkaukset)	405	272	67 %
Yhteensä	712	575	81 %

Havaitut puutteet ja niiden analyysi

Kasvien sisämarkkinavalvonnassa annettiin markkinointikieltoja 16 kappaletta. Taimimyymlöissä annettiin kieltopäätöksiä tulipoltteen isäntäkasveille puuttuvien PZ- suoja-aluekasvipassien vuoksi sekä yhdelle alppiruusun taimierälle versopoltteen vuoksi. Puisen pakkausmateriaalin markkinavalvonnassa annettiin kieltoja elävien sukkulamatojen, hyönteisten ja puuttuvien ISPM 15 -merkintöjen vuoksi. Kasvihuonesektorilla annettiin markkinointikieltoja

siitä syystä, että tuottaja ei käyttänyt kasvipassia. Vuonna 2022 ei tehty yhtään takaisinvetoa (Taulukko 1).

Markkinakieltojen määrässä ei ole tapahtunut poikkeavaa muutosta. Vaihtelua esiintyy vuosittain riippuen tehtyjen tarkastusten määrästä ja niiden painotuksista. Puisen pakkausmateriaalin poikkeamien osalta ei voida varmuudella sanoa, johtuuko löydökset ISPM 15 - käsittelyn puutteesta vai siitä, että käsittely ei ole riittävä. Sisämarkkinavalvonnan poikkeamat notifioidiin kyseisen jäsenmaan viranomaiselle, komissiolle ja EU:n jäsenmaille.

Valvontavuoden aikana tehdyt korjaavat toimenpiteet ja muutokset valvontaan 2023

Vuoden aikana täsmennettiin markkinavalvonnan tavoitteet valvonnan vaikuttavuuden ja kohdentamisen parantamiseksi. Käytännössä tavoitteen täsmennys tulee vaikuttamaan vasta seuraavien vuosien valvontaan. Kieltopäätöksiä alettiin antaa huomautusten sijaan puuttuvien PZ-suoja-aluekasvipassien vuoksi. Jatkossa puisen pakkausmateriaalin sisämarkkinavalvonnan tarkastukset kohdistuvat vain espanjalaisiin ja portugalilaisiin lavoihin. Sisämarkkina-kauppa on lisääntynyt erityisesti Portugalista venäjänpuun tuonnin vähentyessä. Selvitämme toimijoiden ja sidosryhmien kanssa, millä tavalla saisimme tiedot mahdollisista havupuun tuonneista sisämarkkinoiden riskikohteista.

1.6. Kasvintuhoojien kartoitukset ja tuotantopaikkavalvonta

Kartoituksia ja tuotantopaikkavalvontoja tehtiin yhteensä 1 971, mikä oli 94 % tavoitteesta (Taulukko 8). Vuosittaista vaihtelua suunniteltuihin määriin aiheuttavat tuhojalöydökset, resurssien kohdentaminen ja tarkastuskauden aikana tehdyt muutokset esimerkiksi ansojen tarkastustiheyteen. Vaihtelua aiheutuu myös monivuotisesta kartoitussuunnitelmasta, joka painottuu eri vuosina eri sektoreille. Vuosittain kartoitettavien pakollisten karanteenituhoojien lisäksi vuonna 2022 kartoitettiin monivuotisen kartoitussuunnitelman mukaisesti kasvi-huonetuhoojia. Vuosittain kartoitettavia tuhojia ovat prioriteettituhoojat, hätätoimenpidepäätösten tuhoajat, suoja-alue-tuhoojat sekä EU:n kontrolliasetusten alaiset perunatuhoajat. Eri säädösten vuoksi kartoitettavat tuhoajat on lueteltu taulukossa 9.

Avomaan puutarhatuotannon karanteenituhoojien kartoitukset toteutuivat pääsääntöisesti suunnitelman mukaisesti. Avomaavihannesten taimituotantoa ei tarkastettu juuri lainkaan, koska tuotantoon ei liity karanteenituhoojariskejä, eivätkä toimijat ole vielä rekisterissä. Viheraluekartoitukset toteutuivat vain 70-prosenttisesti, koska ei ollut tarpeen toteuttaa Etelä-Suomeen suunniteltua laajennettua kiinanrunkojäärän kartoitusta. Kesä- ja ruukkukuk-kaviljelmillä sekä vihannesviljelmillä kartoitettiin karanteenituhoojia ja valvottiin erityisesti ammattiviljelyyn tarkoitettujen koriste- ja vihanniskasvien taimien tuotantoa suunnitelman mukaisesti. Vuonna 2019 tehdyn kiinanmarjakääriäisen ansalöydöksen johdosta kartoitettiin kiinanmarjakääriäistä Uudenmaan ja Varsinais-Suomen omenaviljelmillä feromoniansoin. Kiinanmarjakääriäistä ei kartoituksissa havaittu.

Peruna- ja sokerijuurikkaan tuhojakartoitukset toteutuivat suunnitelman mukaisesti peruna-ankeroisten (58 %) ja perunasyövän (57 %) kartoituksia lukuun ottamatta. Peruna-ankeroisdirektiivin mukainen kartoitusveloite on puoli prosenttia muun kuin siemenperunan tuotantoalasta. Suomessa viljeltiin vuonna 2022 muuta kuin siemenperunaa 18 130 ha alalla ja ankeroidkartoitukset kattoivat 333 ha (1,8 %). Kaikki siemenperunatilat kartoitetaan vuosittain siemenyksikön toimesta. Juurikkaan ritsomaniataudin (BNVY) kartoitukseen

liittyvä maanäytteiden otto tehtiin osin omina kartoituksina, osin ankeroiskartoitusten yhteydessä. Perunakempin (*Bactericera cockerelli*) ansakartoitus ja *Epitrix*-sukakirppojen kartoitus tehtiin osin erillisinä kartoituskäynteinä ja osin koloradonkuoriaiskartoitusten yhteydessä. Perunasyöpäkartoituksia tehtiin erillisinä tarkastuskäynteinä perunapelloille perunan nostoaikaan. Perunan mukuloita tarkasteltiin silmämääräisesti ja mukuloista etsittiin mahdollisia perunasyövän oireita

Saarnenjalosoukon kartoitusta jatkettiin Kaakkois-Suomen, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen alueilla. Kartoitus aloitettiin myös Ahvenanmaalla.

Taulukko 8. Kartoitukset, tuotantopaikka- ja toimenpidevalvonnat 2022

Tarkastustyyppi	Kohteet			Tarkastukset		
	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma
Avomaan puutarhakasvit	385	284	74 %	407	301	74 %
Taimitarhatuotanto	92	86	93 %	92	88	96 %
Varmennettu taimituotanto	6	6	100 %	8	6	75 %
Vihannesten taimituotanto	5	1	17 %	5	1	17 %
Hedelmätarhakartoitus	20	20	100 %	40	35	88 %
Viheralueiden kartoitus	193	136	70 %	193	136	70 %
Muut tuhoajakartoitukset (havaintoilmoitukset)	69	35	51 %	69	35	51 %
Kasvihuonekasvit	349	354	101 %	434	481	111 %
Koristekasvien taimituotanto	3	3	100 %	12	10	83 %
Vihannesten taimituotanto	5	7	140 %	81	95	117 %
Koristekasvituotanto	137	150	109 %	137	168	123 %
Vihannestuotanto	204	194	95 %	204	208	102 %
Peruna ja sokerijuurikas	335	268	80 %	351	304	87 %
Rengasmätä: kartoitus	91	81	89 %	91	82	90 %
toimenpidevalvonta	5	6	120 %	12	8	67 %
Peruna-ankeroisen: kartoitus	81	44	54 %	81	47	58 %
toimenpidevalvonta*	55	56	102 %	55	61	111 %
Koloradonkuoriainen, <i>Epitrix</i> - ja <i>Bactericera cockerelli</i> : kartoitus	59	49	83 %	59	62	105 %
Koloradonkuoriainen: toimenpidevalvonta	4	2	50 %	13	14	108 %
Ritsomaniakartoitus	17	17	100 %	17	17	100 %
Perunasyöpäkartoitus	23	13	57 %	23	13	57 %
Puu ja metsä	553	526	95 %	902	885	98 %
Aasianrunkojäärän ansakartoitus	16	19	119 %	252	229	91 %
Mäntyankeroiskartoitus	460	459	100 %	460	459	100 %
Muut tuhoajakartoitukset (ansat ja käsinpyynnit)	77	46	62 %	190	197	104 %
Yhteensä	1 287	1 430	111 %	2 094	1 971	94 %

*sis 26 kpl Euphresco-hankkeen juuritutkimuksia

Suoja-alueoikeuksiin liittyvät kartoitukset

Suomella oli vuonna 2022 suoja-alueoikeus kolmelle tuhoojalle: koloradonkuoriainen, juurikkaan ritsomaniatauti (BNYVV) ja tulipolte. Koloradonkuoriaiskartoitus toteutettiin valvontasuunnitelman pohjalta kartoitusten ja toimenpidevalvontojen osalta ja havaintoilmoituspuhelin päivysti kesäkuusta syyskuuhun. Juurikkaan ritsomaniataudin suoja-aluekartoituksen maa-aineksen näytteenotto toteutettiin osin peruna-ankeroisnäytteenoton yhteydessä ja osin juurikastiloilta. Tulipolttetta kartoitettiin hedelmätarhoilla, viheralueilla, taimitarhoilla ja taimimyymlöissä. Tulipoltteesta saatiin kansalaisilta jonkin verran havaintoilmoituksia, joista tarkastettiin kuvien perusteella valitut epäilyttävät kohteet. Kartoitukset ajoitettiin sääolosuhteiden otollisuutta tulipolteen oireiden esiintymiselle ennustavaa MaryBlyt mallinnusta apuna käyttäen. Ennuste päivittyi Ruokaviraston [nettisivuille](#) päivittäin. Suoja-aluehoojia ei kartoituksissa löydetty.

Taulukko 9. Häätätoimenpidepäätösten, EU:n kontrolliasetusten, suoja-alueoikeuksien ja EU:n kartoitusohjelman tuhoajat ja niiden tarkastusmäärät (kpl) vuonna 2022

Tuhoaja	Hätätoimenpidepäätös	EU:n kontrolliasetus	EU:n kartoitusohjelma	Suoja-alueoikeus	Tarkastusmäärä 2022
Aasianrunkojäärä (<i>Anoplophora glabripennis</i>) ^{2, 3,4,7}	x		x		636
<i>Bactericera cockerelli</i> ^{1,7}			x		22
<i>Begomo</i> -virukset ⁵			x		421
<i>Chrysanthemum stem necrosis virus</i> ⁵			x		235
<i>Cow pea mild mottle virus</i> ⁵			x		235
<i>Crisicoccus pini</i> ⁴			x		230
<i>Eotetranychus lewisi</i> ⁵			x		27
<i>Helicoverba zea</i> ⁵			x		245
Japaninturilas (<i>Popillia japonica</i>) ⁴			x		379
Juurikkaan ritsomaniatauti (BNYVV) ¹				x	17
Juuriäkämäankeroiset (<i>Meloidogyne</i> spp.) ¹	x		x		75
<i>Keiferia lycopersicella</i> ⁵			x		231
Kiinanmarjakääriäinen (<i>Grapholita inopinata</i>) ^{6,7}			x		28
Kiinanrunkojäärä (<i>Anoplophora chinensis</i>) ⁴	x		x		406
Koloradonkuoriainen (<i>Leptinotarsa decemlineata</i>) ¹				x	67
<i>Liriomyza sativae</i> ⁵			x		229
<i>Monochamus</i> ssp. ^{2,7}			x		106
Mäntyankeroinen (<i>Bursaphelenchus xylophilus</i>) ²	x		x		398
<i>Nemorimyza maculosa</i> ⁵			x		33
<i>Neoleucinodes elegantalis</i> ⁵			x		245
Omenakärpänen (<i>Rhagoletis pomonella</i>) ^{6,7}			x		7
Palmuripsiäinen (<i>Thrips palmi</i>) ⁵			x		419
Paprikankukkakärsäkäs (<i>Anthonomus eugenii</i>) ⁵			x		94
Persikkakärsäkäs (<i>Conotrachelus nenuphar</i>) ^{4,6}			x		339
Peruna-ankeroiset (<i>G.pallida</i> ja <i>G.rostochiensis</i>) ¹		x	x		95
Perunasyöpä (<i>Synchytrium endobioticum</i>) ¹		x	x		99

Tuhooja	Hätätoimenpidepäätös	EU:n kontrolliasetus	EU:n kartoitusohjelma	Suoja-alueoikeus	Tarkastusmäärä 2022
Pihkakoro (<i>Gibberella circinatum</i>) ^{2,4}	x		x		336
Pronssijalososoukko (<i>Agrilus anxius</i>) ^{2,4,7}			x		26
Punakaulusjäärä (<i>Aromia bungii</i>) ^{4,6}	x		x		243
Rengasmädät (<i>R.solanacearum</i> ja <i>C. sepedonicus</i>) ¹		x	x		115
<i>Ribersiella hibisci</i> ⁵			x		126
<i>Rose rosette virus</i> ⁴	x		x		223
Saarnenjalososoukko (<i>Agrilus planipennis</i>) ^{4,7}			x		79
<i>Scirtothrips dorsalis</i> ⁵			x		82
Siperianmäntykehrääjä (<i>Dendrolimus sibiricus</i>) ^{2,7}			x		14
Sukakirpat (<i>Epitrix</i> ssp.) ¹	x		x		140
Säärystinkääriäinen (<i>Thaumatotibia leucotreta</i>) ⁵			x		92
Tomaatin New Delhi keltäkäppyrävirus ⁵			x		286
Tomaatin ruskokurtuvirus (ToBRFV) ⁵	x		x		290
<i>Tomato chocolate virus</i> ⁵			x		235
<i>Tomato marchitez virus</i> ⁵			x		235
<i>Tomato mild mottle virus</i> ⁵			x		235
Tulipolte (<i>Erwinia amylovora</i>) ⁴				x	401
<i>Xylella fastidiosa</i> ^{4,5}	x		x		57

1 perunan tarkastusten yhteydessä

2 puien pakkausmateriaalin/puutavaran maahantuontipaikkojen, satamien, teollisuuskeskittymien, kaatopaikkojen ja puutavaran varastointipaikkojen ympäristöt, hakkuualueet, metsät

3 mm.kiinalaisen kivitavaran varastojen lähialueet

4 taimitarhat, taimimyymlät, viheralueet, ulkomaista alkuperää olevat kasvit

5 kasvihuonetuotannon tarkastusten yhteydessä

6 hedelmätarhatarkastusten yhteydessä

7 feromoni- tai liima-ansakartoitus

Todetut puutteet ja niiden analyysi

Uusia karanteenikasvintuhoojien torjuntapäätöksiä annettiin 6, joka on 63 % vähemmän kuin vuonna 2021 (Taulukko 1). Tomaatin ruskokurtuvirusta (ToBRFV) löydettiin Suomessa ensimmäistä kertaa kahdelta viljelmältä oireettomista, satoa tuottavista kasveista. Ruskokurtuviruksen löytymiseen vaikutti oleellisesti piilosaastuntanäytteiden ottaminen sekä kartoituksen luotettavuuden nostaminen (91 %/1 %). Viruksen hävittämistoimenpiteet jatkuvat ainakin loppukesään 2023 asti. Jäljityksissä selvisi, että virus oli levinnyt toisen viljelmän kasvustoon viljelijän itse keräämien siementen kautta. Toisen esiintymän kohdalla viruksen leviämisseittii ei saatu selville.

Perunan vaalearengasmädän ja peruna-ankeroisten takia annettiin neljä torjuntapäätöstä. Peruna-ankeroislöydöksen määrään on voinut vaikuttaa alhaisempi kartoitusmäärä. Koska yhdellä tilalla saattaa olla useita saman tuhoajan torjumiseksi annettuja päätöksiä, aiheuttaa tämä vielä jonkin verran virhettä tilastossa. Vuoden aikana tehtiin yhdelle tuotantopaikalle annettujen saman tuhoajan torjuntapäätösten yhdistämissä ja tämä työ jatkuu edelleen vuonna 2023.

Torjuntapäätösten määrät vaihtelevat vuosittain kartoitusten luotettavuudesta, tuhoojajäljitysten seurauksena tehdyistä lisälöydöksistä sekä tarkastusten painotuksista johtuen (Kuva 1). Haasteena on tuhoojaesiintymien havaitseminen riittävän nopeasti, koska riskipaikkoja on paljon ja tuhoajan havaitseminen on vaikeaa.

Valvontavuoden aikana tehdyt korjaavat toimenpiteet ja muutokset valvontaan 2023

Kasvintuhoojien kartoituksessa hyödynnettiin EFSA:n RiBESS+ -työkalua tarkastus- ja näytemäärien laskemiseksi tietyllä luottamustasolla (pilottina kiinanmarjakääriäinen ja tomaatin ruskokurttuvirus). Saarnenjalosoukon osalta kartoitusmääriä ei voitu laskea RiBESS+ -työkalua käyttäen, koska isäntäkasvien sijainnista sekä tuhoajan riskialueista ei ollut tarkempaa tietoa. Tämän vuoksi kokeiltiin kansalaisten aktivointia saarnihavaintojen tekemisessä (#BongaaSaarni-kampanja), jonka avulla laji.fi -sivustolla olevien saarihavaintojen lukumäärä kasvoi merkittävästi ja riskinarviointiyksikkö pystyi sen avulla laatimaan ensimmäisen saarnenjalosoukon riskikartan. Kiinanrunkojäärälle tilattiin tarkempi ilmastonsopivuusanalyysi riskinarviointiyksiköstä, sillä EFSA:n lähteiden mukaan kiinanrunkojäärä voisi esiintyä Suomessa Lappia myöten. Analyysin perusteella kartoitukset rajattiin tehtäväksi Varsinais-Suomeen, Kaakkois-Suomen eteläosiin ja Uudellemaalle. Riskinarviointiyksikön laatimaa FinnPRIO mallia hyödynnettiin kartoitettavien tuhoojien rajaamisessa.

Peruna-anteroisia, vaalea- ja tummaa rengasmätää ja perunasyöpää koskevat uudet komission asetukset tulivat voimaan 15.7.2022. Peruna-anteroisen kansallinen torjuntaohjelma saatiin valmiiksi ja se tuli voimaan 1.11.2022. Kasvinterveyden valvonta osallistui peruna-anteroisen Euphresco-hankkeeseen, jonka tavoitteena oli selvittää, mitä peruna-anteroisrotuja Suomessa esiintyy. Hankkeeseen valikoitui mukaan kymmenen anteroisen toimenpidevalvontakohdetta, joilla kasvaa perunaa. Pelloilta otettiin yhteensä 26 juurinäytettä, joista kuudesta löytyi peruna-anteroiskystoja. Anteroiskystoja todettiin keltaperuna-anteroista kestävässä lajikkeissa. Hanke jatkuu vuonna 2023, jolloin otetaan uudet näytteet ja ne lähetetään rotumääritykseen Hollantiin.

Tavoitetta laatia tuhoojakohtaisia valmiussuunnitelmia yleisen osan lisäksi ei saavutettu, joten niiden laadinta siirtyy vuodelle 2023. Tavoitteena on myös laatia takaisinvetoprosessi, jota voidaan soveltaa kaikille kasveille sektorista riippumatta.

1.7. Kasvipassitoimijoiden omavalvonnan tarkastukset

Kasvipasseja myöntäville toimijoille tehtiin yhteensä 291 omavalvonnan tarkastusta, joista 257 tehtiin kasvinterveysrekisterin ja 34 metsänviljelyaineistorekisterin toimijoille. Tämä oli kokonaisuutena 91 % siitä tavoitteesta, jossa kaikki kasvipassitoimijat tulisi tarkastaa vuosittain (Kuva 4).

Havaitut puutteet ja niiden analyysi

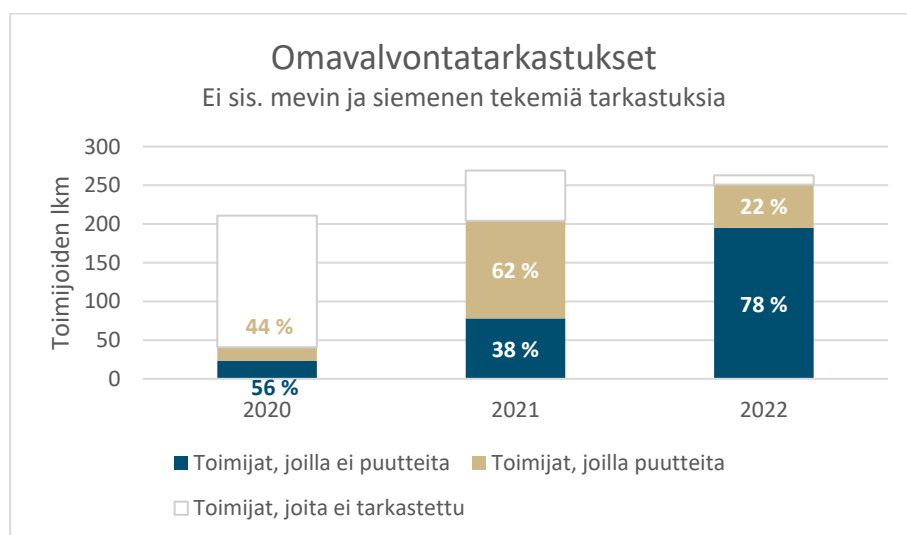
Kasvipasseja myöntävillä toimijoilla havaittiin edeltävää vuotta vähemmän puutteita kasvipassin käytössä, kasvintuhoojien omavalvonnassa ja kasvien jäljitettävyydessä. Omavalvonnan tarkastuksissa havaittiin puutteita 23 % toimijoista, kun edeltävänä vuonna puutteita ilmeni 62 % toimijoista. Eniten puutteita havaittiin rekisteritietojen päivittämisessä ja taimimyymlöiden ja tukkujen kasvipassin käytössä, omavalvonnan kirjauksissa ja jäljitettävyydessä. Taimimyymlöissä ja tukuissa oli tuotantopaikkoja enemmän toimijoita, joille tarkastus tehtiin ensimmäistä kertaa. Toimijoille, joiden toiminnassa havaittiin puutteita, annettiin

huomautukset. Tarvittaessa tehtiin uusintatarkastus korjaavien toimenpiteiden toteamiseksi. Huomautusta vakavampia seuraamuksia ei määrätty (Kuva 4).

Kun kasvipassitoimijoiden velvoitteiden tarkastusten tuloksista saadaan jatkossa kerättyä muutaman vuoden osalta tuloksia, selviää miten hyvin toimijat tuntevat velvoitteensa ja kuinka paljon poikkeamia kirjataan siihen liittyen. Tästä voidaan ehkä päätellä, jätetäänkö vaatimuksia noudattamatta joko tietämättömyyttään, muistamattomuuttaan tai jopa tahallisuuden vuoksi.

Valvontavuoden aikana tehdyt korjaavat toimenpiteet ja muutokset valvontaan 2023

Komissio arvioi kasvipassijärjestelmän toimivuutta vuonna 2022 ja vuoden 2023 aikana EU:ssa keskustellaan mahdollisista muutoksista. Jatkossakin on tarpeen korostaa toimijoiden omaa vastuuta sekä neuvoa kasvipassivelvollisia toimijoita omavalvonnan vaatimuksista ja kannustaa laatimaan vapaaehtoinen omavalvontasuunnitelma.

Kuva 4. Omavalvontatarkastusten toteutuminen

1.8. Kasvien ja kasvituotteiden vientivalvonta

EU:n ulkopuolisiin maihin vietäviä kasvinterveystodistusta vaativia kasvituotteita tarkastetaan vientihetkellä eräkohtaisina tarkastuksina tai ennakolta tuotantopaikalla tehtävänä vientivalmiustarkastuksena. Lisäksi tarkastetaan viennin edellytyksenä puuta ISPM 15 -standardin mukaisesti käsitteleviä sahoja tai standardin mukaisesti käsitellystä puusta puisia pakkausmateriaaleja valmistavia toimijoita. Koska vietävät tuotteet tarkastettiin pääasiassa vientivalmiustarkastuksilla, oli eräkohtaisten vientitarkastusten määrä pieni. Egypti, Malesia ja uutena lisäksi Pakistan vaativat eräkohtaista fyysistä tarkastusta puutavaralle. Eräkohtaisten vientitarkastusten määrä laski 32 % vuodesta 2021. Venäjän asettama ruokaperunan tuontikielto Venäjälle oli edelleen voimassa.

Vientitodistuksia laadittiin 11 410 kasvinterveystodistusta vaativalle lähetykselle, joista suurin osa oli puutavaraa (Taulukko 10). Toiseksi suurin osa on ryhmä muut tuotteet, joka pitää sisällään mm. elintarvikkeita, kasveja, siemeniä ja työkoneita. Näille eräkohtaisia tarkastuksia tehtiin 25, joista elintarvikkeille 12, kasveille ja siemenille 10 ja työkoneille 3.

Vientitodistusten määrä vaihtelee vuosittain melko vähän ja todistuksia myönnettiin 8 % vähemmän kuin vuonna 2021. Ukrainan sodan vaikutukset näkyivät Venäjälle laadittavien vientitodistusten määrässä. Eniten kasvinterveystodistusta vaativia tuotteita vietiin Kiinaan, Saudi-Arabiaan, Egyptiin, Venäjälle ja Turkkiin, joiden yhteisosuus oli 62 % kasvinterveystodistusta vaativasta viennistä (Kuva 5).

Havaitut puutteet ja niiden analyysi

Tuotantopaikkojen vientivalmiustarkastuksilla ja vientieräkohtaisilla tarkastuksilla varmistetaan, että maasta vietävät erät täyttävät vastaanottajamaan lainsäädännön vaatimukset. Jos EU:n ulkopuolisissa maissa havaitaan puutteita Suomesta viedyissä tuotteissa, viennin kohdemaat tekevät asiasta ilmoituksen (notifikaatio) Suomen kasvinterveysviranomaiselle. Näitä ilmoituksia tuli vuonna 2022 viedyistä eristä viisi. Ruokavirasto selvitti poikkeamien syyt viejien kanssa ja raportoi tuloksista ilmoittajamaalle.

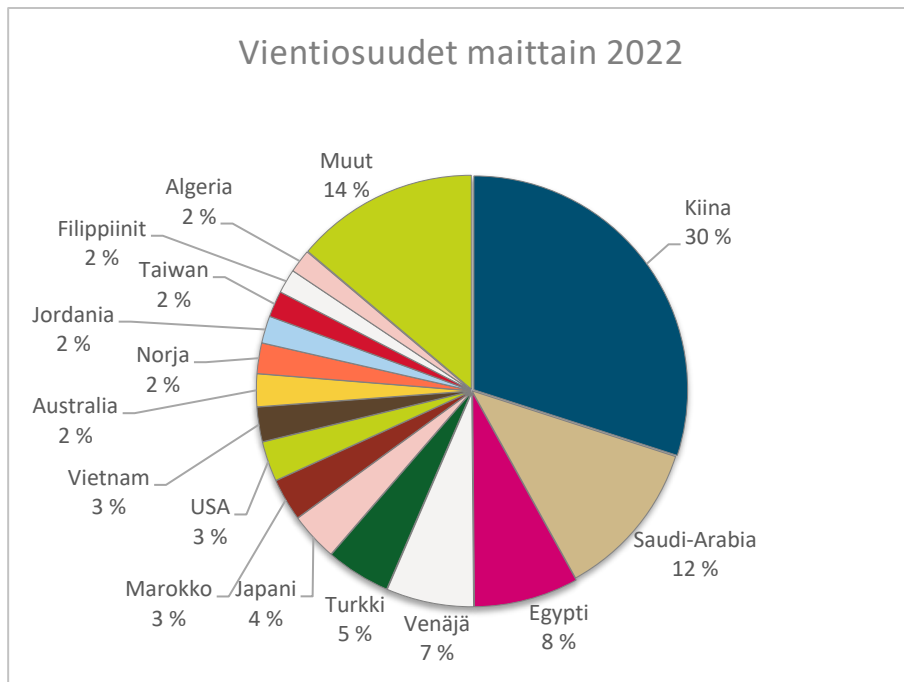
- Intia: rikkakasvien siemenet kuminan siementen joukossa, kolme erää
- Kanada: puisesta pakkausmateriaalista puuttui ISPM 15 -merkintä
- Yhdistynyt Kuningaskunta: terveystodistuspuute chilin siemenillä

Taulukko 10. Vientivalmius- ja eräkohtaiset tarkastukset, ISPM 15-toimijoiden tarkastukset sekä myönnettyjen todistusten määrät (kpl)

Vientivalvonta	Tarkastukset			Todistukset (kpl)**
	Suunniteltu	Toteutunut	Toteuma	
Vientivalmiustarkastukset	841	702	83 %	
Vientisahat ja ISPM 15 -sahat	106	100	94 %	
Pakkausmateriaalin valmistajat:				
fyysinen tarkastus	75	115	153 %	
etätarkastus	660	475	72 %	
Puutarhakasvit*		5		
Peruna*		7		
Vientieräkohtaiset tarkastukset ja myönnetyt todistukset		173		11 410
Peruna		2		83
Puutavara		142		8 328
Vilja		4		11
Muut tuotteet		25		2 258
Korvaava terveystodistus				660
Jälleenvientitodistus				70

**vientivalmius sisältyy kartoituslukiin, ei erillistä tavoitetta*

***todistusten kpl määrät sisältävät sekä vientivalmiuden perusteella, että eräkohtaisten tarkastusten perusteella myönnetty todistukset kyseiselle tuoteryhmälle.*

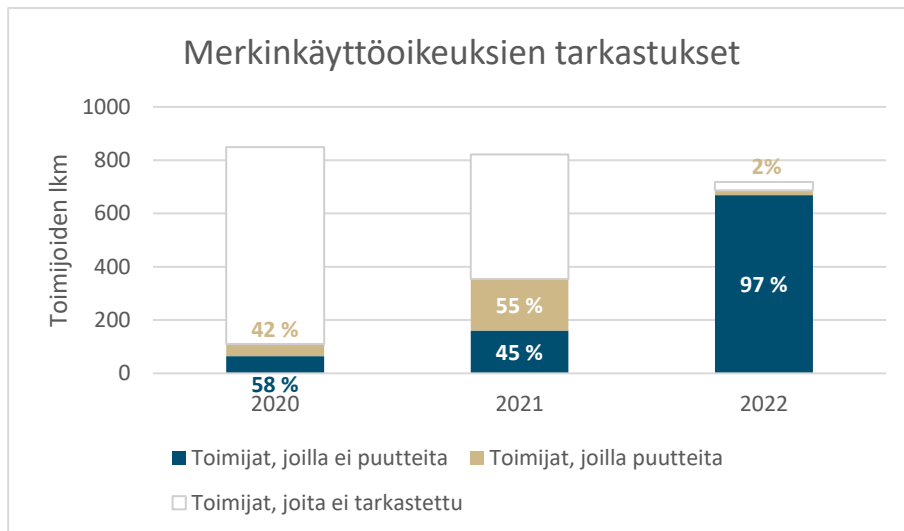
Kuva 5. Vientierien osuus maittain vuonna 2022

1.9. ISPM 15 -toimijoiden valvonta

Puuta ISPM 15 -standardin mukaisesti käsittelevät tai sen mukaisesti käsitellystä puusta pussia pakkausmateriaaleja valmistavat ISPM 15 -toimijat tulee tarkastaa vuosittain. ISPM 15 -toimijoiden valvontaa tehdään sekä etätarkastuksina että paikan päällä tehtävinä tarkastuksina. ISPM 15 -toimijoille tehtiin yhteensä 689 tarkastusta. Tämä oli 95 % siitä tavoitteesta, jossa kaikki ISPM 15 -toimijat tulisi tarkastaa vuosittain. ISPM 15 -toimijoiden tarkastusprosentti nousi huomattavasti edellisvuoden 29 prosentista. Tarkastusten eteneminen parani, kun työhön ohjattiin enemmän resursseja ja työn etenemistä seurattiin kuukausitasolla, jolloin oli mahdollista tehdä pikaisia muutoksia työnjakoon.

Todetut puutteet ja niiden analyysi

ISPM 15 -toimijoiden tarkastuksissa annettiin huomautuksia vain 2 % tarkastuksista. Huomautus annettiin yleisimmin leimamerkissä tai puun alkuperädokumenteissa olevista puutteista tai niiden puuttumisesta (Kuva 6). Puutteet olivat pääasiassa lieviä, eli järjestelmä oli pääpiirteissään kunnossa. Osa puutteista pystyttiin korjaamaan uusintatarkastuksella etänä, mutta muutamassa tapauksessa oli tarpeen tehdä uusintatarkastus toimijan luona. ISPM 15 -toimijoiden puutteiden osalta on vuoden 2021 raportissa virhe, sillä huomautukseksi oli jälkikäteen virheellisesti kirjattu myös se, jos toimija ei ollut ottanut Toukoasiointipalvelua käyttöön. Näin ollen vuoden 2021 puutteiden määrä on ollut vähäisempi kuin mitä raportissa on kirjattu. Myönteinen asia on, että toimijat haluavat noudattaa säädösten vaatimuksia, eli huomautusten määrä johtui yleensä tiedonpuutteesta, mikä korjautuu säädösten vaatimusten tuntemisen lisääntyessä. Kun ISPM 15 -toimijoiden veloitteiden tarkastusten tuloksista saadaan jatkossa kerättyä muutaman vuoden osalta tuloksia, selviää miten hyvin toimijat tuntevat veloitteensa ja kuinka paljon poikkeamia kirjataan siihen liittyen. Tästä voidaan ehkä päätellä, jätetäänkö vaatimuksia noudattamatta joko tietämättömyyttään, muistamattomuuttaan tai jopa tahallisuuden vuoksi.

Kuva 6. ISPM 15-toimijoiden tarkastusten toteutuminen

Valvontavuoden aikana tehdyt korjaavat toimenpiteet ja muutokset valvontaan 2023

ISPM 15 -toimijoiden etävalvonnan tarkastukset siirretään vuoden 2023 valvonnassa pääsääntöisesti ELY-keskusten tehtäväksi. Kasvien viennin osalta vuonna 2023 pilotoidaan sähköisen kasvinterveystodistuksen laadinta Traces-ePHYTO -järjestelmällä. Järjestelmän käyttöönotto tapahtuu portaittain. Kaikki maat eivät pysty vielä vastaanottamaan sähköisiä kasvinterveystodistuksia, joten Traces-ePhyto tulee olemaan rinnakkain käytössä nykyisen TETO-järjestelmän kanssa.

1.10. Etämyynnin valvonta ja petosten torjunta

Etämyynnin valvonnassa käytettävä valvontakone verkkohakuja varten saatiin käyttöön maaliskuussa. Valvontakoneella tehtiin hakuja verkkosivuilta, markkina-alustoilta sekä sosiaalisesta mediasta. Hakujen tavoitteena oli löytää valvonnan ulkopuolisia toimijoita, joilla on mahdollisesti laitonta tai vilpillistä toimintaa, ja jotka markkinoivat taimiaineistoa ammattiviljelijöille. Hakujen yhteydessä ei tullut vastaan tällaisia toimijoita. Esiin nousi kuitenkin rekisteriin kuulumattomia toimijoita.

Tuontivalvonnassa tehtiin ensimmäinen etäkaupan anonyymi koeosto, jossa ostokohteeksi valikoitui Kanariansaarilla sijaitseva siemeniä myyvä verkkokauppa. Kyseisestä lähetyksestä puuttui kasvinterveystodistus. Sen puuttumisesta tehtiin ilmoitus kohteena olleelle verkkokaupalle sekä paikalliselle kasvinterveysviranomaiselle. Lisäksi asiasta vaihdettiin tietoa Tullin kanssa. Anonyymien koeoston perusteella kehitettiin anonyymiä verkkovalvontaa.

1.11. Puutarhakasvien taimiaineiston valvonta

Taimiaineiston valvonta kattaa puutarhakasvien taimiaineiston tuotannon, sisämarkkinakaupan ja tuonnin valvonnan. Valvonta perustuu EU:n lisäaineistolainsäädäntöön. Taimiaineiston valvonnan tavoitteena on varmistaa taimiaineiston terveys, perinnöllinen laatu sekä tuotantoa ja merkitsemistä koskevien vaatimusten noudattaminen. Lisäaineistolainsäädännössä on vaatimukset erikseen tavanomaiselle eli CAC-aineistolle ja varmennetulle eli sertifioidulle aineistolle. Käytännössä taimiaineiston valvonta tehdään samanaikaisesti

kasvinterveyden valvonnan yhteydessä. Taimiaineistoa koskevien vaatimusten noudattaminen on pääosin toimijoiden vastuulla. Ruokavirasto valvoo vaatimusten noudattamista tuotantopaikoilla tehtävillä tarkastuksilla. Lisäksi Ruokavirasto hyväksyy tuottajat varmennettuun tuotantoon ja tekee hyväksyntäpäätökset Luonnonvarakeskuksen ylläpitämille esiperusemokasveille sekä vuosittaiset varmennuspäätökset kaikille varmennetun taimiaineiston tuottajille.

Suomessa on 6 toimijaa, jotka tuottavat puutarhakasvien taimiaineistoa varmennettuna tuotantona. Määrään sisältyy Luonnonvarakeskus, joka valitsee, puhdistaa ja ylläpitää esiperusemokasvit, joista varmennetun aineiston tuotantoketju alkaa. Luonnonvarakeskus yhdessä sopimustuottajansa kanssa tuottavat perusemokasveja, joita taimituottajat käyttävät emokasveina varmennettujen käyttötaimien tuotannossa. Koriste- ja monikäyttökasveja on mahdollista tuottaa myös testattuina käyttötaimina, mutta niitä ei tällä hetkellä ole tuotannossa. Varmennetun taimituotannon toimijat ja muu taimituotanto tarkastettiin suunnitelman mukaisesti. Taimiaineistoa koskevat vaatimukset huomioitiin myös sisämarkkina-kaupan ja tuonnin valvonnassa. Vuonna 2022 tehtiin 6 varmennetun taimituotannon tuotantopaikkatarkastusta ja tarkastuksilta otettiin näytteitä yhteensä 6 kpl. Esiperusemokasvin hyväksyntäpäätös tehtiin yhdelle vadelmalajikkeelle. Taimiaineistosäädösten perusteella ei tehty maahantuonti-, markkinointikielto- tai torjuntapäätöksiä vuonna 2022.

Komissio on laatimassa ehdotusta lisäysaineistoja koskevien säädösten kokonaisuudistukseksi. Ehdotus julkaistaneen vuoden 2023 aikana. Muutokset eivät tule vaikuttamaan valvontaan käytännössä vielä useaan vuoteen.

1.12. Korkealaatuisen siemenperunan tuotantoalueen valvonta

Korkealaatuisen siemenperunan tuotantoalueen (Tyrnävä ja Liminka) eli High Grade -alueen valvonnan tavoitteena on korkealaatuisen siemenperunan tuotannon turvaaminen sekä kasvintuhoojien leviämisen estäminen alueelle.

High Grade -alueella kartoitettiin perunan vaalea- ja tummarengasmätää sekä kelta- ja valkoperuna-ankeroista. Tämän lisäksi alueella kartoitettiin perunasyöpää, koisokemppiä (*Bactericera cockerelli*), *Epitrix* -sukakirppoja sekä juurikkaan nekroottista keltasuonivirusta. Kartoitusten ja siemenperunan virallisten tarkastusten yhteydessä valvottiin myös High Grade -säädösten vaatimusten täytyminen tuotantoalueelle markkinoidun siemenperunan osalta. Siemenperunan tuotannossa kantasiemenenä voi käyttää vain unionin S- tai unionin SE- luokkien tai niitä korkeampien siemenluokkien perunaa. Ruokaperunan tuotannossa alueella noudatetaan myös voimassa olevaa High Grade -alueen lainsäädäntöä ja alueella voidaan käyttää vain unionin S-, unionin SE- ja unionin E- tai niitä korkeampien siemenluokkien siemenperunaa ruokaperunan tuotantoon. Kartoituksia tehtiin High Grade -alueella valvontasuunnitelman mukaisesti eikä alueella todettu karanteenikasvintuhoojia.

Venäjän eläinlääkintä- ja kasvinterveyslaitos tunnusti helmikuussa Ruokaviraston antamien kirjallisten selvitysten perusteella High Grade -alueelta 11 maatilaa tuhojavapaaksi tuotantopaikaksi (PFPP), joilta siemenperunaa vietiin ilman ennakkotarkastuksia ja ennakkonäytteiden lähettämistä Venäjän laboratorioon. Venäjän eläinlääkintä- ja kasvinterveyslaitos tunnustamia tuhojavapaita tuotantopaikkoja on High Grade -alueella nyt yhteensä 14.

1.13. Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöiden valvonta

Biologisessa torjunnassa ja pölytyksessä käytettävien makroeliöiden valvonnan tavoitteena on varmistaa, että makroeliöt eivät aiheuta vaaraa kasvinterveydelle. Suomessa käytettävistä makroeliöistä tulee ilmoittaa tai niiden käytölle hakea lupa Ruokavirastolta. Lupa voidaan tarvittaessa peruuttaa tai makroeliöiden käytölle asettaa rajoituksia, mikäli liiallisia haittavaikutuksia ilmenee. Ruokavirasto ylläpitää listaa biologisessa torjunnassa käytettävistä makroeliöistä ja pölyttäjistä toimijoiden ilmoitusten perusteella sekä myöntää luvat edellä mainituille, jos niitä ei ole listattu EPPOn standardiin PM 6/3. Vuonna 2022 listattiin 15 uutta tuotetta ja myönnettiin lupa yhdelle tuotteelle.

Makroeliöiden käytön valvontaa tehdään tuotantopaikkojen valvonnan yhteydessä ja toimijoiden ilmoitusten perusteella, jos heillä on epäily, että makroeliö aiheuttaa haittaa kasvinterveydelle. Tarkastuksilla varmistetaan, että käytetyt tuotteet on ilmoitettu Ruokavirastoon tai niiden käytölle on haettu lupa. Lisäksi selvitetään, onko tuotteiden käytön seurauksena havaittu liiallista kasvivoitusta. Vuonna 2022 tehtiin 208 makroeliötarkastusta kasvihuone- ja taimitarhatuotannon tarkastusten yhteydessä. Muutamia poikkeamia löytyi koskien virheellisiä etikettejä ja näiden etikettien mukaisia kauppanimiä ei ollut ilmoitettu Ruokavirastoon. Kyseisten tuotteiden lajit ovat EPPOn listalla, mutta kukin tuote pitää ilmoittaa erikseen, jos kaupp nimi on eri kuin Ruokaviraston listalla.

Toimijat ovat tyytyväisiä yhteistyöhön ja toimintatapoihin. Keskustelua on herättänyt alkuperäislajin määritelmä. Muualla Euroopassa käytetään termejä *established* tai *indigenous*. Jos laji vakiintuu tiettyssä maassa, myös sen arviointi käyttö lupaa varten kevenee. Suomessa menettely kevenee, kun laji katsotaan alkuperäiseksi, eli se on tullut Suomeen ennen vuotta 1850. Tietoaineistoa tältä ajalta ei useinkaan ole, joten alkuperäisyyden osoittaminen on haasteellista.

Tulevaisuudessa tehtäneiden makroeliötuotteiden koeostoja osana etämyynnin valvontaa tuotteiden puhtauden ja koostumuksen varmistamiseksi. Tuotteiden hyväksymisprosessia kehitetään ja tuotelista siirretään Elmo-järjestelmään, joka mahdollistaa automaattisesti päivittyvän ja asiakasystävällisemmän tuotelistan julkaisemisen Ruokaviraston Avoin tieto -palvelussa.

1.14. Valvontajärjestelmän arviointi ja kehittäminen

Auditoinnit

Ruokavirasto toteutti kasvipassijärjestelmän valvonta -ketjuauditoinnin 14.–28.11.2022. Auditoinnin loppuraportti ja toimintasuunnitelma ovat valmistuneet 2023 keväällä. Auditoinnin tuloksena esitettiin viisi hyvää käytäntöä ja neljä poikkeamaa sekä lisäksi kehittämisehdotuksia. Hyvinä käytäntöinä mainittiin kasvinterveyslainsäädännön kokonaisuudistuksen toimeenpanoon valmistautuminen hyvissä ajoin, hankkeen toteuttamisen ja seurannan hallinnointi OneNote-ohjelman avulla, kasvipassitoimijoiden tietojen julkaiseminen internet-sivulla sijaintikarttoineen ja reaaliaikainen toteutuneiden tarkastusten seurantaraportti sekä yhteistyö ja viestintä sidosryhmien ja asiakkaiden kanssa. Poikkeamista kaksi liittyi hallintopäätöksen tekemättömyyteen koskien toimijalle annettavaa kasvipassien myöntämislupaa ja omavalvontasuunnitelman hyväksyntää, yksi toimijan omavalvonnan aikana tekemien tarkastusten kirjaamiseen ja yksi tarkastajien esteellisyyteen liittyviin menettelyihin.

Sisäisen arviointi- ja ohjauskäynnin aiheena oli etätarkastusten sopivuus kasvinterveyden valvontaan mm. kasvipassitoimijoiden omavalvonnan tarkastuksissa ja ISPM 15 -toimijoiden tarkastuksissa. Etätarkastusten sopivuus kasvinterveyden valvonnassa vaihtelee tarkastustyypeittäin. Se soveltuu hyvin tarkastuksiin, joissa ei tarvitse ottaa näytettä tai tarkastaa kasveja. Tarvittaessa tarkastus voitaisiin tehdä etä- ja fyysisen tarkastuksen yhdistelmänä. Esimerkiksi omavalvonnan tarkastukset voitaisiin osittain tehdä etätarkastuksina ja niihin kuuluva kasvierien tarkastus kasvintuhoojakartoitusten yhteydessä. Omavalvonnan etätarkastusosio voitaisiin silloin tehdä kiireisimmän tarkastuskauden ulkopuolella. Etätarkastukset voisivat olla toimivia ja kustannustehokkaita toimijoilla, joilla ei ole karanteenituhoojien tai laatutuhoojien riskikasveja, eikä näin tarvetta näiden fyysiselle tarkastukselle (esim. kunta ja siirtonurmi). Toimijoiden suhtautuminen etätarkastuksiin oli pääosin myönteinen ja heidät tavoitettiin suhteellisen helposti. Kehittämiskohteeksi arvioitiin valvonnan yllätyksellisyyden toteutumisen arviointi etätarkastuksissa.

Asiakaspalautteet

Asiakaspalautteita saatiin IMS-palautejärjestelmän kautta vuoden aikana 22 kpl ja 2 poikkeamaa. Suurin osa palautteista liittyi Touko-järjestelmän käyttöön ja rekisteröintiin. Järjestelmän toimintoihin ei aina pystytä itse vaikuttamaan vaan palautteet on huomioitu toimijoille suunnatussa viestinnässä. Suurin osa palautteista oli käsitelty valmiiksi vuoden loppuun mennessä ja palautteiden pohjalta tehtiin korjaavia toimenpiteitä asiakaspalvelun sujuvoittamiseksi. Lisäksi Toukossa ja kasvinterveysrekisterisähköpostissa on toteutettu pikapalautekysely. Kun kasvinterveyden asiakkaalle lähtee ilmoitus uudesta asiakirjasta Toukossa tai sähköpostiviestiä kasvinterveys.rekisteri@ruokavirasto.fi osoitteesta, pyydetään pikapalautetta kasvintarkastuksesta.

Valvontajärjestelmän kehittämistoimenpiteet

Kasvinterveyden valvontaa kehitetään raporttivuoden tulosten, mahdollisen arvioinnin, saadun palautteen, lainsäädännön sekä muiden tunnistettujen kehittämistarpeiden perusteella ja ne on esitetty taulukossa 11.

Taulukko 11. Valvontajärjestelmän kehittämistoimenpiteet

Kehitettävä asia	Toimenpide
Valvonnan luotettavuuden ja riskiperusteisuuden kehittäminen	<ul style="list-style-type: none">- Selvitys havupuun sisämarkkinatuonnista riskikohteista- Uusien puun tuontikanavien seuranta ja kasvinterveydellisten riskien arviointi- Peruna-ankeroistilanteen arviointi saastuneen peltopinta-alan määrän ja kartoitusten kohdentamisen tarkastelun kautta.- Tuontivalvonnan valvontamenettelyiden ja tuontimaiden kasvinterveystilanteen arviointi
Etäkaupan valvonnan ja petosten torjunnan kehittäminen	<ul style="list-style-type: none">- Huomioidaan mahdolliset säädösmuutokset kasvipassin käytössä etäkaupassa
Ennakointi ja valmius	<ul style="list-style-type: none">- Laaditaan valmiussuunnitelmia ja -harjoituksia- Varaudutaan säädösmuutoksiin, jossa karanteenikasvintuhoja luokitellaan laatutuhoojaksi tai poistetaan kokonaan listoilta ennen kuin se on koskaan Suomessa esiintynyt
Osaaminen ja viestintä	<ul style="list-style-type: none">- Varmistetaan toimijoiden tilaajaosaamista
Tarkastukset ja asiakkaat	<ul style="list-style-type: none">- Tehdään kohdennettuja asiakaskyselyitä
Digitalisaatio	<ul style="list-style-type: none">- Mobiilikasvintarkastuksen ja paikkatiedon hyödyntämisen kehittäminen- Sähköisen kasvinterveystodistuksen käyttöönotto (Traces-ePHYTO)
Laatu	<ul style="list-style-type: none">- Kasvipassipassijärjestelmän ketjuauditoinnin toimenpiteet- Valvonnan yllätyksellisyyden toteutumisen arviointi etätarkastuksissa- Selvitys ELYjen suunniteltujen ja toteutuneiden työajan eroavaisuuksissa- Laaditaan muut vaikuttavuutta ja tehokkuutta kuvaavat mittarit.- Torjuntapäätösprosessin kehittäminen, jotta päätökset voidaan antaa nykyistä nopeammin ja yhtenäisemmin.- Parannetaan päätösten toimenpidevalvontojen seuraamista.- Valvontaraportin kehittäminen

2. METSÄNVILJELYAINEISTO

2.1. Arvio valvonnan vaikuttavuuden toteutumisesta

Ruokavirasto tarkasti vuonna 2022 viisi siemenviljelystä, yhteensä 33,9 hehtaaria. Neljän siemenviljelyksen tarkastuksessa havaittiin puutteellisuuksia, jotka toimijat korjasivat hyväksyttävällä tavalla. Kaikki viljelykset hyväksyttiin perusaineistorekisteriin ennen vuoden loppua. Lisäksi hyväksyttiin yksi perheenvanhemmat tyyppinen aineisto, peruttiin yhden siemenviljelyksen hyväksyminen. Kaikki tilatut työt saatiin tehtyä, joten tarkastustavoite saavutettiin.

Siemenkeräysten valvonnassa ei havaittu puutteita. Metsänviljelyaineiston jäljitettävyyden toimi hyvin. Vuoden aikana käsiteltiin 117 siemenkeräysilmoitusta ja myönnettiin 13 kantatodistusta. Kantatodistushakemusten käsittelyaika oli keskimäärin 1,8 vuorokautta. Hakemusten käsittelyn vasteaikaa voidaan pitää erinomaisena.

Taimitarhojen ja -varastojen tarkastukset tehtiin suunnitelman mukaisesti. Erityyppisiä metsänviljelyaineiston tarkastuksia tehtiin 163 ja niissä annettiin kolme huomautusta siemenpakkauksen sinetöinnistä. Taimien laatu oli hyvä ja merkittäviä taimituhoja ei esiintynyt. Kaikki tarkastetut taimierät olivat säädösten mukaisia. Metsänviljelyaineiston kaupan osalta säädösten vastaisuuksia oli vähän, vain 3,1 prosenttia tarkastuksista. Vuonna 2022 käsiteltiin 360 tietolomaketta, joiden avulla seurataan EU:n sisämarkkinakauppaa. Metsänviljelyaineiston tuonin valvonnassa annettiin yksi maahantuontikielto puuttuvan OECD todistuksen vuoksi.

MEVI-tietojärjestelmää kehitettiin ylläpito- ja kehittämissuunnitelman mukaisesti. Järjestelmään tehtiin neljä tuotantopäivitystä. Priorisoidut kehittämistehtävät ja vuoden kuluessa tulleet lisätehtävät saatiin toteutettua annetun budjetin puitteissa.

2.2. Valvontasuunnitelman toteutuminen

Ruokavirasto tarkasti ja rekisteröi vuonna 2022 viisi siemenviljelystä, yhteensä 33,9 hehtaaria (Taulukko 12). Kaksi tarkastettua kuusen viljelystä on perustettu luonnonpopulaation parhaiden puuyksilöiden kloonilla. Näiltä siemenviljelysiltä otettiin tarkastuksen yhteydessä yhteensä 50 näytettä kloonien oikeellisuuden varmistamiseksi. Näytteet analysoitiin Luonnonvarakeskuksessa mikrosatelliittimarkkereihin perustuvilla menetelmillä ostopalveluna.

Kaksi tarkastettua kuusen siemenviljelystä on perustettu parhaiden pluspuiden siemenistä kasvatetuilla taimilla eli ne ovat ns. perheiden siemenviljelyksiä. Lisäksi hyväksyttiin yksi perheenvanhemmat tyyppinen aineisto, peruttiin yhden siemenviljelyksen hyväksyminen ja rekisteröitiin yhdelle viljelyksen kloonin- ja vartekoostumukseen tehdyt muutokset. Siemenviljelysten tarkastuksiin ja rekisteröintiin käytettiin yhteensä 16,5 henkilötyöpäivää.

Metsänviljelyaineiston toimittajien pitää hyvissä ajoin ennen siemenkeräysten aloittamista tehdä ilmoitus keräysten ajankohdasta ja paikasta. Ilmoitus tehdään ja hyväksytään Ruokaviraston sähköisessä palvelussa (MEVI-tietojärjestelmä), josta toimija voi tulostaa yhdistetyn käpyetiketin ja kasvipassin. Vuoden aikana käsiteltiin 117 siemenkeräysilmoitusta (Taulukko 12). Siemenkeräysten valvontaa tehtiin viidessä toimipisteessä. Hyväksytyin siemenkeräysilmoituksen ja alkuperäketjun valvonnan perusteella myönnettiin 135 kantatodistusta.

Suomesta ei viety metsänviljelyaineistoa OECD-maihin, joten OECD:n alkuperätodistuksia ei myönnetty. Alkuperäketjun valvontaan käytettiin yhteensä noin 9,5 henkilötyöpäivää.

Vuonna 2022 tarkastettiin 23 metsäpuiden taimitarhaa ja niiden tarkastukseen käytettiin 10 henkilötyöpäivää. Kahdeksalla taimitarhalla valvonta tehtiin kevennettynä kasvinterveyden omavalvonnan yhteydessä. Tällöin tarkastettiin rekisteröintiä, kirjanpitoa ja metsänviljelyaineiston erillään pitoa ja yksilöintiä, jotka ovat yhteisiä molemmille säädöksille. Lisäksi tarkastettiin kolme siemenkaristamo ja kahdeksan siemenpakkauspiestettä, joiden tarkastamiseen käytettiin yhteensä neljä henkilötyöpäivää.

Kun metsänviljelyaineistoa siirretään Suomesta toiseen EU-jäsenvaltioon, Ruokaviraston on toimitettava tästä tiedot ostajamaan toimivaltaiselle viranomaiselle. Tietolomakkeita lähetettiin 306 ja niitä vastaanotettiin 154 (Taulukko 12). Yhdelle EU:n ulkopuolelta tuodulle siemenrälle annettiin maahantuontikielto. Markkinoinnin valvontaan käytettiin yhteensä 12 henkilötyöpäivää.

Toimijoiden rekisteröinti

Vuonna 2022 käsiteltiin 12 uutta hakemusta metsänviljelyaineiston toimittajarekisteriin. Toiminta loppui 13 toimipisteessä. Lisäksi päivitettiin 211 toimipisteen rekisteritiedot ja 41 toimipisteen tiedot metsänviljelyaineiston toimittajarekisteriin. Rekisterien päivitykseen käytettiin 12 henkilötyöpäivää

Kotimainen yhteistyö

Kari Leinonen osallistui Ruokaviraston nimeämänä asiantuntijana Maa- ja metsätalousministeriön asettaman Uuden siemenviljelysten perustamisohjelman valmistelutyöryhmän työskentelyyn. Työryhmän tavoitteena oli mm. valmistella ja päivittää arvio Suomen metsätalouden siementarpeesta vuoteen 2060 saakka ja esittää arvio siemenviljelysten perustamistarpeesta. Ruokavirasto (Kari Leinonen) osallistuu metsänviljelyaineiston kauppaa koskevaan EU-lainsäädännön uudistamistyöhön yhdessä MMM:n kanssa.

Kari Leinonen osallistui Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulun (XAMK) ja Luonnonvarakeskuksen (Luke) tutkimushankkeen AiMBRYO- Keinoälyn hyödyntäminen kuusen solukko- taimien idätyksessä ja saannon maksimoinnissa ohjausryhmään. Hankkeen tavoitteena on kuusen kasvullisen lisäyksen taimituotannon tuottavuuden ja laadun parantaminen konenäköön, robotiikkaan ja optimoituun konenäköön perustuen. Ohjausryhmän kokouksia järjestettiin yksi (20.9.2022). Ruokavirasto osallistui seuraaviin sidosryhmätilaisuuksiin:

- Metsätaimiharhapäivät 2022 (Teams-webinaari 18.-19.1.2022, Kari Leinonen ja Harri Leinonen)
- Kylvösiemen ja taimiaineistoalajaoston kokous (Teams-kokous 14.2.2022, Kari Leinonen)
- Metsänjalostuksen ja siementuotannon neuvottelukunnan kokoukset (Teams-kokous 22.2.2022, 13.12.2022, Kari Leinonen)
- Puulajivalikoiman monipuolistaminen (Teams-webinaari 17.3.2022, Kari Leinonen)
- Luonnonvaratiedon tavoitetilan sidosryhmätyöpajat (Teams-kokous 1.4.2022 ja 7.6.2022, Kari Leinonen)
- Kasvinsuojeluseuran metsäjaoston kokous (Ruokavirasto / Teams-kokous 19.12.2022. Liisa Vihervuori, Kari Leinonen)

Taulukko 12. Metsänviljelyaineiston kaupasta ja kasvinterveydestä annettujen säädösten mukaiset valvonnan suoritteet 2022.

Tarkastustyyppi	Tarkastustavoite / määräarvio 2022		Toteuma 2022	
	Suoritteiden määrä	Työaika htp	Suoritteiden määrä	Työaika htp
Siemenviljelysten maastotarkastus, näytteenotto ja rekisteröinti	35,5 ha	11	33,9 ha	14
Siemenviljelysten kloonien oikeellisuuden tarkastus			50	*
Siemenviljelysten hyväksymisen peruuttaminen	0	0	1	0,5
Siemenviljelysten luokan muutos	0	0	1	0,5
Perheen vanhempien rekisteröinti	1	1	1	0,5
Perheen vanhempien hyväksymisen peruuttaminen	0	0	1	0,5
Muut perusaineistorekisterin muutokset	0	0	1	0,5
Siemenkeräysilmoitusten käsittely	150	4	117	3
Kantatodistusten myöntäminen	200	5	135	5,8
OECD-todistusten ja -etikettien myöntämien	7	1	0	0
Siemenkeräysten valvonta	5	2	5	2
Taimitarhojen ja varastojen valvonta	23	9	23 (31**)	13
Siemenkaristamojen valvonta	2	1	3	2
Siemenpakkauspisteiden valvonta	3	2	8	2
Tietolomakkeiden lähetys	200	5	306	7
Tietolomakkeiden vastaanotto	200	5	154	4
Tuontikiellot ym. markkinavalvonta	4	2	1	1
Toimijoiden rekisteröinti (uudet hakemukset)	5	2	12	2
Rekisteritietojen päivitys	557	25	211	10

*Näytteenotto tehty viljelyksen maastotarkastuksen yhteydessä ja näytteet on analysoitu Luonnonvarakeskuksessa.

** Osassa kohteita tarkastus tehtiin kevennyttä kasvinterveyden omavalvonnan tarkastuksen yhteydessä.

Kansainvälinen toiminta

Vuoden 2022 aikana osallistuttiin seuraaviin kansainvälisiin kokouksiin:

- EU Working Group on the revision of the PRM legislation: forest reproductive material (Kari Leinonen, Webex-meeting 9.3.2022 11-18)
- The targeted survey on the Revision of the Plant and Forest Reproductive Material. ICF-interview (Teams-meeting 6.4.2022, Kari Leinonen)
- 2022 Technical Working Group Meeting of the OECD Forest (Seed and Plant Scheme) (Ahrensburg, Germany. 10.-11.5.2022, Kari Leinonen)
- EU Working Group on Plants, Animals, Food and Feed Section Forest Reproductive Material (Ahrensburg, Germany 11.5.-12.5.2022)

- European Council. Working Party on International Food and Agricultural Questions (OECD - Forest Reproductive Material) (Brussels, Belgium 29.9.2022, Kari Leinonen)
- 2022 Annual Meeting of the OECD Forest Seed and Plant Scheme. (Paris, 4.-5.10.2022, Kari Leinonen)
- NorgGen Metsän teemapäivä: Muutostuulet metsänuudistamisessa. (Tampere, 1.12.2022, Mikko Vainikka ja Kari Leinonen)

2.3.Toiminnan ja tuotteiden säännöstenmukaisuus

2.3.1. Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Säädösten mukaan metsänviljelyaineiston tuottamiseen saa käyttää vain sellaista perusaineistoa, joka täyttää aineistolle asetetut hyväksymisen vähimmäisvaatimukset. Siemenviljelysten vaatimusten täyttymistä valvottiin siemenviljelysten harvennusten jälkeen tehtävien maastotarkastusten avulla. Neljän siemenviljelyksen tarkastuksessa havaittiin puutteellisuuksia, jotka määrättiin korjattavaksi.

Metsänviljelyaineistoa saa tuottaa, markkinoida ja maahantuoda vain sellainen toimija, joka on merkitty Ruokaviraston ylläpitämään metsänviljelyaineiston toimittajarekisteriin. Metsänviljelyaineiston toimittajarekisteri sisältää myös uuden EU:n kasvinterveksasetuksen mukaiset tiedot. Toimijoiden rekisteröinti tarkastettiin 38 toimipisteessä. Rekisteritiedoissa ei ollut huomautettavaa (Taulukko 13).

Metsänviljelyaineiston toimittajan on pidettävä tuottamastaan, ostamastaan sekä markkinoidastaan metsänviljelyaineistosta tuotantokirjanpitoa. Tuotantokirjanpito tarkastettiin 36 toimipisteessä. Tarkastuksissa ei havaittu puutteita.

Metsänviljelyaineistoerät on yksilöitävä ja pidettävä erillään kaikkien tuotannon vaiheiden aikana. Taimitarhoilla tämä tarkoittaa sitä, että taimi-, siemen- ja käpyerissä pitää olla tunnus tai tunniste näkyvillä ja erien pitää olla selvästi erotettuna toisistaan. Tunniste pitää pystyä yhdistämään tuotantoasiakirjoihin, jossa on vaadittavat tiedot. Erillään pito ja yksilöinti tarkastettiin 26 toimipisteessä. Tarkastuksissa ei havaittu puutteita (Taulukko 13).

Metsänviljelyaineiston markkinoijan täytyy toimittaa ostajalle säädösten mukaiset tiedot joko pakkausetiketissä tai markkinoitavaa erää seuraavissa asiakirjoissa. Taimi- ja käpyetikettien tiedot tarkastettiin 22 kohteessa ja siemennetikettien tiedot viidessä kohteessa. Puutteita ei havaittu (Taulukko 13).

Metsänviljelyaineiston kaupan säädösten mukaan enintään viisi prosenttia markkinoitavan taimierän taimista saa olla sellaisia, jotka eivät täytä laissa määritettyjä laatuvaatimuksia. Taimien laatua tarkastettiin 22 toimipisteessä. Yhden toimijan taimierässä havaittiin puutteita (Taulukko 13). Taimien laatua tarkastettiin 9 324 taimesta, joista 1,2 prosenttia oli metsänviljelykelvottomia niissä esiintyneiden vikojen vuoksi (Taulukko 14). Kaikki tarkastetut taimierät täyttivät säädösten vaatimukset. Siementen pakkauksia tarkastettiin kahdeksassa kohteessa, josta kolmessa havaittiin puutteita.

Taulukko 13. Tarkastustilasto sellaisten säädösten vastaisuuksien esiintymisestä, joista toimijalle on annettu kirjallinen huomautus tai markkinointikielto.

	2021			2022		
	Tarkastuksia, kpl	Säädöstenvastaisuuksia, kpl	%	Tarkastuksia, kpl	Säädöstenvastaisuuksia, kpl	%
Metsänviljelyaineiston kaupan valvonta						
Rekisteröinti	41	1	2,4	38	0	0
Tuotantokirjanpito	38	0	0	36	0	0
Erillään pito ja yksilöinti	37	1	2,7	32	0	0
Ostajalle annettavat tiedot						
- Taimet	32	2	6,3	26	0	0
- Kävyt	9	1	0	0	0	0
Taimien laatu	28	1	3,6	22	0	0
Siemenpakkaukset	5	0	0	8	3	37,5
Yhteensä	190	6	2,6	163	3	1,8

2.3.2. Puutteiden analyysi

Kuusen kloonien siemenviljelysten tarkastuksissa puuttui etiketti muutamasta vartteesta tai se ei täsmännyt perustamissuunnitelman kartan kanssa. Lisäksi muutamassa vartteessa oli sekä varte- että perusrunkohaara, jolloin perusrunkohaara määrättiin poistettavaksi. Havaitut puutteet koskivat vain muutamaa vartetta, joita oli yhteensä noin 6 000. Luonnonvarakeskuksen tekemässä kloonien oikeellisuuden tarkastuksessa ei havaittu puutteita.

Perheiden siemenviljelyksillä puuttui etikettejä tai ne eivät täsmänneet kartan kanssa. Perheiden siemenviljelyksillä viljelykset harvennetaan vaiheittain tiettyyn tavoitetheyteen ennen niiden tarkastamista. Viljelykselle jätetään parhaiten menestyneet perheet ja näistä perheistä paras yksilö. Tarkastuksessa pyydettiin täsmennystä tiettyjen puiden valintaperusteista.

Erityyppisiä metsänviljelyaineiston tuotantopaikkojen tarkastuksia tehtiin 163 kappaletta. Tarkastuksissa annettiin kolme kirjallista huomautusta (Taulukko 14). Säädösten vastaisuuksia löytyi kolmessa tarkastuksessa (3,1 % tarkastuksista). Kaikki toimipisteiden tarkastusten yhteydessä havaitut säädösten vastaisuudet liittyivät siemenerien pakkaukseen. Metsäpuiden siemenet on suljettava sellaisiin pakkauksiin, joista käy ilmi, onko pakkausta avattu ennen niiden uudelleen pakkausta tai loppukäyttöä taimitarha- tai metsäkylvöihin. Siemenpakkauksista puuttui vaadittu sinetöinti.

Kaikki tarkastetut taimierät (27 erää) täyttivät säädösten vaatimukset. Keskimääräinen viallisten taimien osuus oli kaikista tarkastetuista taimista vain 1,2 prosenttia (otos 9 324 tainta), joten se oli selvästi säädösten rajaa-arvoa (5 %) pienempi. Taimien hylkäämisen syitä olivat:

- patogeenien aiheuttamat vioitukset (21 %)
- juuriston puutteellinen kehitys, jolloin se ei sido riittävästi paakkua (24 %)
- versojen viat tai epänormaali latvakasvain (29 %)
- kuoriviat (1 %)
- taimien rungon katkeaminen (16 %)
- taimen pituus oli alle ilmoitetun minimipituuden (9 %)

Siementen tuonnin valvonnassa yhdelle Yhdysvalloista tuodulle siemenerälle annetun markkinointikiellon syynä oli puuttuva OECD todistus, joka vaaditaan EU:n ulkopuolelta tuotavalta metsänviljelyaineistolta (Taulukko 14).

2.4.Auditoinnit ja muu saatu palaute

Metsänviljelyaineiston valvontaa ei auditoitu vuonna 2022. IMS-järjestelmään kirjattiin kaksi positiivista palautetta. Ensimmäinen palaute käsiteli yksityisen henkilön saaman vastuksen, joka liittyi kuusen taimien kasvun vaihtelun syihin. Toinen palaute tuli pieneltä taimituottajalta, jota avustimme kasvipassi- taimietikettipohjan laadinnassa.

2.5.Ennaltaehkäisevät ja korjaavat toimenpiteet

2.5.1. Toimijoiden säädösten tuntemisen varmistaminen

Metsänviljelyaineiston kaupan valvonnassa käytetään Ruokaviraston ulkopuolisille asiakkaille suunnattua sähköistä asiakaspalvelua. Järjestelmän avulla palvellaan perusaineistoasiakkaita ja Luonnonvarakeskusta tarjoamalla heidän käyttöönsä siemenviljelysten suunnittelussa ja hoidossa tarvittavat tiedot ja dokumentit verkkopalvelun välityksellä. Järjestelmän avulla ilmoitetaan mm. siemenviljelysten perustamisesta, tulevista harvennuksista tai muista niille tehdyistä muutoksista. Tavoitteena on, että siemenviljelyksille tehtävät toimenpiteet tehdään ennakkoon laaditun suunnitelman mukaisesti ja suunnitelman toteutuminen selvitetään joko maastotarkastuksen tai hakijan esittämän luotettavan selvityksen perusteella. Järjestelmään kirjataan havaitut puutteet ja niiden korjaamiseksi tehdyt toimenpiteet sekä tehdään hyväksymispäätökset.

MEVI-tietojärjestelmän avulla varmistetaan siementen alkuperäketjun luotettavuus. Kantatodistuksen myöntämisen edellytyksenä on, että käpyerälle on tehty ajoissa asianmukainen ilmoitus siemenkeräyksen aloittamisesta. Kaikki käpyerät tulee merkitä MEVI-järjestelmästä tulostetuilla etiketeillä tai siemenkeräysilmoituksen tunnuksella. Käpyerien merkintöjä tarkastetaan sekä siemenkaristamoilla että siemenkeräysten valvonnan yhteydessä maastossa. Ruokavirasto myöntää kantatodistukset vain sellaisille erille, joiden jäljitettävyys on dokumentoitu MEVI-tietojärjestelmään.

MEVI-järjestelmän avulla asiakkaat voivat ilmoittaa muihin EU-maihin markkinoiduista siemen- ja taimieristä. Järjestelmään kirjataan myös muista maista Suomeen markkinoiduista siemen- ja taimieristä tietolomakkeilla ilmoitetut tiedot. Näiden tietojen avulla Ruokavirasto

valvoo metsänviljelyaineiston kauppaa EU:n sisämarkkinoilla. Järjestelmä käytetään myös valvontatietojen kokoamiseen, raportointiin ja tilastointiin.

2.5.2. Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Perusaineiston tarkastuksen jälkeen toimijoille lähetettiin korjauspyyntö havaituista puutteista. Toimijat ilmoittivat MEVI-tietojärjestelmässä, kun puuteet oli korjattu. Toimijat toteuttivat määrätyt korjaukset ja perustelivat puiden valintaperusteita. Kaikki tarkastetut viisi siemenviljelyä merkittiin perusaineistorekisteriin vuoden loppuun mennessä.

Toimipisteiden valvonnan yhteydessä voidaan toimijalle antaa huomautus tai kieltää säädösten vastaisen metsänviljelyaineiston markkinointi. Vuonna 2022 annettiin kolme kirjallista huomautusta. Siemenpakkausten puutteiden korjaamiseen annettiin aikaa seuraavaan tarkastukseen saakka.

2.5.3. Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

MEVI-tietojärjestelmää kehitettiin ylläpito- ja jatkuvuussuunnitelman mukaisesti. MEVI-tietojärjestelmään tehtiin neljä tuotantopäivitystä, jossa kehitettiin rekisteröintiprosia, valvontalomakkeita, käyttöliittymää, tietolomakkeiden ja OECD-todistusten käsittelyprosessia sekä raportointia mm. laskutuksen tarkastuksen osalta.

Taulukko 14. Seuraamukset säädösten noudattamatta jättämisestä.

Seuraamukset	2021		2022	
	kpl	%	kpl	%
Metsänviljelyaineiston kaupan valvonta				
- Kirjallinen huomautus	4	2,6	3	1,8
- Määräaikainen markkinointikielto	1	0,5	0	0,0
- Tuontikielto	1		1	

2.6. Toiminnan resurssit

Metsänviljelyaineiston valvonnasta vastaavat prosessin omistaja ja kaksi tarkastajaa, jotka molemmat jäivät virkavapaalle vuoden 2022 loppupuolella. Resursseja vahvistettiin vuoden lopussa kahdella tarkastajalla ja yhdellä ylitarkastajalla, jotka toimivat jatkossa osan työajastaan metsänviljelyaineiston valvontatehtävissä. Työajan seurannan mukaan metsänviljelyaineiston valvontaan käytettiin 1,57 henkilötyövuotta. Valvontasuoritteiden tekemiseen käytettiin 58 henkilötyöpäivää.

2.7. Muutokset seuraavien vuosien toimintaan

Ruokavirasto osallistuu metsänviljelyaineiston kaupasta annetun lainsäädännön uudistustyöhön yhteistyössä MMM:n kanssa. Lainsäädäntötyö käynnistyi vuonna 2021. Lisäksi osallistumme uuden metsäpuiden siemenviljelysten perustamisohjelman valmisteluun. Molemmat tehtävät kuuluivat yksikön tulostavoiteisiin vuodelle 2022 ja niillä on vaikutusta seuraavien

vuosien toimintaan ja valvontatyöhön. Ruokaviraston tehtävänä on EU-lainsäädäntömuutosten toimeenpano. Uuden tyyppisten aineistojen rekisteröinti aiheuttaa muutostarpeita MEVI-tietojärjestelmään.

Toiminnan kehittämisessä on tulevina vuosina otettava huomioon metsäpuiden siemen- ja taimituotannossa tapahtuvat rakenteelliset muutokset. Etelä-Suomessa lähes kaikki siemenet kerätään siemenviljelyksiltä, joten siementen metsikkökeräykset vähenevät. Siementen pakkaus keskittyy siemenkeskuksiin. Siemenerien jakamista myyntipakkauksiin tehdään jatkossa vain muutamissa siementenpakkauspisteissä. Taimituotanto keskittyy yhä harvempiin toimipisteisiin, joiden koko kasvaa. Metsänviljelyaineiston kaupasta annetun lain mukaisia tarkastuksia taimitarhoilla voidaan vähentää, mutta samalla yhden toimipisteen tarkastamiseen kuluva aika lisääntyy.

Taimien tuotantomenetelmissä tapahtuu muutoksia lähivuosina. Alkiomonistukseen perustuvan taimien tuotantotekniikan käyttöönotto metsäpuiden taimituotannossa on yksi merkittävimmistä muutoksista. Kasvullisesti lisättyjen solukkotaimien yleistyminen edellyttää Ruokavirastolta valmiutta uudentyyppisten perusaineistojen rekisteröintiin ja tuotetun aineiston markkinointiin. Kasvullisesti lisättyjen kloonien kenttäkokeiden perustaminen on aloitettu ja alustavia tuloksia odotetaan muutaman vuoden kuluttua. Seuraavien vuosien kuluessa luodaan valmius rekisteröidä klooneja ja kloonyhdistelmiä ja myöntää niille kantatodistukset.

MEVI-tietojärjestelmän kehittämistyötä jatketaan ylläpito- ja jatkuvuussuunnitelman 2023 mukaisesti. Edellä mainitut valvontaprosessin kehittämistehtävät aiheuttavat kehittämistarpeita MEVI-tietojärjestelmään tuleville vuosille.

LIITE 1: INSPEKTIONER PÅ ÅLAND 2022

Inspektion	Antal	Prov	Konstaterad
Ringröta	5	5	0
Epitrix	5	0	0
Meloidogyne	5	0	0
Potatiscystnematod	3	13	0
- kartläggning*	1	2	9
- åtgärdsövervakn**	1	2	0
Potatiskräfta*	3	0	0
Koloradoskalbagge	1	0	0
Päronpest	2	14	0
Tallvedsnematod	2	2	0
Grapholita inopinata	4 odlingar	7 fällor	0
Agrilus planipennis	2 platser	2 fällor	0

*17,29 ha; avslutade bekämpningsbeslut

**1,8 ha

	Antal	Prov	Konstaterad	Ursprung
Plantbutik*	1	0		
Orkla, utsäde	9	18	0	11 × SE 7 × NL

* Bristfälliga namnlappar, svenskt namn saknas

LIITE 2: KOMISSION VASU-RAPORTTIIN TOIMITETTAVAT TIEDOT

7.1. Yleispäätelmä saavutetusta vaatimustenmukaisuuden tasosta

Yleisesti ottaen Suomen kasvinterveyden tila pysyi hyvänä, koska uusia kasvintuhoojia ei todettu asettuneen Suomeen pysyvästi. Suomesta löytyi kuitenkin ensimmäistä kertaa tomaatin ruskokurttuvirusta kahdelta viljelmältä oireettomista, satoa tuottavista kasveista. Ruskokurttuviruksen löytymiseen vaikutti oleellisesti piilosaastuntanäytteiden ottaminen sekä kartoituksen luotettavuuden nostaminen (91 %/1 %).

Sekä kasvipasseja myöntävien toimijoiden (91 %) että puuta ISPM 15-standardin mukaisesti käsittelevien tai käsitellyistä puusta puisia pakkausmateriaaleja valmistavien ISPM 15 -toimijoiden (95 %) tarkastukset toteutuivat edellistä vuotta paremmin. Tarkastuksissa annettiin edeltävää vuotta vähemmän huomautuksia (kasvipassitoimijat 23 %, ISPM 15 -toimijat 2 %). ISPM 15 -toimijoiden puutteiden osalta vuoden 2021 raportissa on virhe, sillä huomautukseksi oli kirjattu myös se, jos toimija ei ollut ottanut Touko-asiointipalvelua käyttöön. Näin ollen vuoden 2021 puutteiden määrä on ollut vähäisempi kuin mitä raportissa on kirjattu.

Kasvipassitoimijoiden osalta eniten puutteita havaittiin rekisteritietojen päivittämisessä ja taimimyymlöiden ja tukkujen kasvipassin käytössä, omavalvonnan kirjauksissa ja jäljitettävyydessä. Taimimyymlöissä ja tukuissa oli tuotantopaikkoja enemmän toimijoita, joille tarkastus tehtiin ensimmäistä kertaa. ISPM 15 -toimijoille huomautus annettiin yleisimmin leimamerkissä tai puun alkuperädokumenteissa olevista puutteista tai niiden kokonaan puuttumisesta. Myönteinen asia on, että toimijat haluavat noudattaa säädösten vaatimuksia, eli huomautusten määrä johtui yleensä tiedonpuutteesta, mikä korjautunee säädösten vaatimusten tuntemisen lisääntyessä.

7.2. Viralliset tarkastukset

	<i>Toimijoiden lukumäärä</i>	<i>Tehtyjen virallisten tarkastusten lukumäärä</i>
Toimijat, joilla on lupa myöntää kasvipasseja	313	291
- Kasvinterveysrekisteri	263	257
- Metsänviljelyaineistorekisteri	49	34
- Siemenperuna ja kylvösiemenet*	1*	*
Toimijat, joilla on lupa tehdä merkki (puiseen pakkausmateriaaliin, puuhun tai muihin tavaroihin)	719	689
- ISPM 15 merkinkäyttöoikeus	719	689

Kommenttikenttä

*Siemenperunalle ja kylvösiemenille kasvipassin myöntää virallisten tarkastusten perusteella Ruokavirasto. Vuonna 2022 siemenperunapakkaamoita oli 24 kpl, joiden kaikki siemenerat tarkastetaan. Kasvipassi yhdistetään vakuustodistukseen.

7.4. Vaatimusten vastaisuudet

Toimijaryhmät	Tarkastettujen toimijoiden kokonaismäärä	Tarkastettujen toimijoiden lukumäärä, joiden osalta havaittiin vaatimusten vastaisuuksia	Hallinnolliset jatkotoimenpiteet	Oikeudelliset jatkotoimenpiteet
Toimijat, joilla on lupa myöntää kasvipasseja	285	66	3	0
- Luokka 1: Selkeä sääntöjenvastaisuus tai puute, joka aiheuttaa välitöntä vaaraa kasvinterveydelle		3*	3*	
- Luokka 2: Selkeä sääntöjenvastaisuus tai puute, ei aiheuta välitöntä vaaraa kasvinterveydelle		26**		
- Luokka 3: Lievä puute tai yksittäistapaus, mutta järjestelmä on pääpiirteittäin kunnossa		39***		
Toimijat, joilla on lupa tehdä merkki puupakkausmateriaaliin, puuhun tai muihin tavaroihin	686	16	0	0
- Luokka 1: Selkeä sääntöjenvastaisuus tai puute, joka aiheuttaa välitöntä vaaraa kasvinterveydelle		3		
- Luokka 2: Selkeä sääntöjenvastaisuus tai puute, ei aiheuta välitöntä vaaraa kasvinterveydelle		4		
- Luokka 3: Lievä puute tai yksittäistapaus, mutta järjestelmä on pääpiirteittäin kunnossa		9		

* Kasvinterveyden toimijat 3 kpl

** Kasvinterveyden toimijat 23 kpl, metsänviljelyaineiston toimijat 3 kpl

*** Kasvinterveyden toimijat 32 kpl, metsänviljelyaineiston toimijat 7 kpl

Toimijaryhmät

	Tarkastettujen toimijoiden kokonaismäärä	Tarkastettujen toimijoiden lukumäärä, joiden osalta havaittiin vaatimustenvastaisuuksia	Hallinnolliset	Oikeudelliset
Toimijat, joilla on lupa myöntää kasvipasseja	285	66	3	0
- Kasvinterveys	251	56*	3**	0
- Metsänviljelyaineisto	34	10	0	0
Toimijat, joilla on lupa tehdä merkki (puupakkaus- materiaaliin, puuhun tai muihin tavaroihin)	686	16	0	0
- ISPM 15 merkinkäyttöoikeus	686	16	0	0

* Kasvinterveyden toimijat 46 kpl, metsänviljelyaineiston toimijat 10 kpl

** Kasvinterveyden toimijat 3 kpl

Kommenttikenttä

Vuonna 2022 annettiin eri asteisia huomautuksia tarkastuspöytäkirjaan yllä mainittujen toimijoiden toiminnan vaatimustenvastaisuuksista.

LIITE 3: MMM:LLE TOIMITETTAVAT MITTARIT JA TUNNUSLUVUT

Talousarvio (TAE eli ns. budjettikirja)

- Ilmiötä tai sen kehittymistä kuvaava tunnusluku
- A18. Eläntaudit ja kasvintuhoojat ovat hallinnassa

Lähde: Ruokavirasto	2019	2020	2021	2022	2023—2024 tavoite
Karanteenituhoojien esiintymien lukumäärä (kpl) ¹⁾	244	217	299	233	vähenevä

¹⁾ Karanteenituhoojat ovat kasvitauteja ja tuholaisia, joiden leviäminen Suomeen pyritään estämään. Kaikki karanteenituhoojat on lueteltu kasvinterveyslainsäädännössä, Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2019/2072 (liite II ja liite III)

Tulosopimus

- Viraston tekemistä kuvaava tunnusluku
- A18. Eläntaudit ja kasvintuhoojat ovat hallinnassa

Elintarvikkeiden ja tuotantopanosten laatu

Lähde: Ruokavirasto	2019	2020	2021	2022	2023—2024 tavoite
Unionikaranteenikasvintuhoojien takia pysäytettyjen erien lukumäärä (kpl) ¹⁾	0	0	0	0	kasvava
Unionikaranteenikasvintuhoojien esiintymien lukumäärä (kpl) ²⁾	244	217	299	233	vähenevä
Säänneltyjen muiden kuin unionikaranteenikasvintuhoojien lukumäärä (kpl) ³⁾	0	0	1	1	kasvava

¹⁾ Unionikaranteenikasvintuhoojien takia annetut markkinointi- ja maahantuontikieltojen määrä vuodessa. Tavoitteena on löytää unionikaranteenikasvintuhoojat tuonti- ja sisämarkkinavalvonnassa ennen kuin ne pääsevät tuotantoon.

²⁾ Kyseisenä vuotena voimassa olleet unionikaranteenikasvintuhoojien vuoksi annetut torjuntapäätökset tuotannossa. Tavoitteena on, että unionikaranteenikasvintuhoojat eivät pääsisi muodostamaan esiintymiä tuotannossa

³⁾ Kasvinterveyslainsäädännössä määriteltyjen muiden kuin unionikaranteenikasvintuhoojien takia annetut markkinointi- ja maahantuontikieltojen määrä vuodessa.

RUOKAVIRASTO

Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Tämä asiakirja on laadittu ja allekirjoitettu sähköisesti.
Dokumentet har satts upp och undertecknats elektroniskt.
This document has been digitally prepared and signed.

Ruokavirasto

PL 100, 00027 RUOKAVIRASTO

Puh. 029 530 0400 (vaihde)

ruokavirasto.fi

Y-tunnus: 2911686-7

Livsmedelsverket

PB 100, 00027 LIVSMEDELSVERKET

Tfn 029 530 0400 (växel)

livsmedelsverket.fi

FO-nummer: 2911686-7

Finnish Food Authority

P.O. Box 100, FI-00027 FINNISH FOOD AUTHORITY, FINLAND

Tel. +358 29 530 0400 (switchboard)

foodauthority.fi

Business ID: 2911686-7